

KOTONA ASUVIEN IKÄIHMISTEN KULTTUURIMIELTYMYKSET

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen, kriisityö

12/2019

Marjo Konttinen

Koulutus Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen, kriisityö
Kampus Visamäki, Hämeenlinna

Tekijä	Marjo Konttinen	Vuosi 2019
Työn nimi	Kotona asuvien ikäihmisten kulttuurimieltymykset	
Työn ohjaaja/t	Paula Rantamaa, Merja Salminen	

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Raision kaupungin kulttuuri-toimen kanssa. Opinnäytetyön tarkoitus oli kartoittaa Raision kaupungin alueella asuvien ikäihmisten kulttuurimieltymyksiä sekä taide- ja kulttuuri-toimintaan osallistumisen rajoittavia sekä edistäviä tekijöitä.

Opinnäytetyö toteutettiin määrällisenä kartoittavana tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella, joka jaettiin neljään eri toimipisteeseen Raision kaupungin alueella sekä tehtiin webropol-kyselylomake, joka julkaistiin Raision kaupungin kotisivuilla. Vastausprosentiksi muodostui 34 prosenttia.

Aktiivisin vastaajaryhmä oli 65–74-vuotiaat. Kiinnostavimmiksi kulttuuritapahtumiksi valikoitui teatteriesitysten katsominen, musiikin kuuntelu ja elokuvien katseleminen. Tulos vastasi hyvin aiemmin tutkittuun tietoon. Suurimmaksi estäväksi tekijäksi muodostui fyysiset rajoitteet ja edistäväksi tekijäksi tapahtumien järjestäminen päivällä.

Kolmannen sektorin ottaminen mukaan toimintaan, kulkuyhteyksien parantaminen ja tapahtumien järjestäminen useissa eri pisteissä lisäisi todennäköisesti kiinnostusta taide- ja kulttuuritapahtumiin. Kulttuurilla on positiivinen vaikutus ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja kulttuurin mukaan ottaminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden piiriin tulee olemaan tulevaisuuden haasteena.

Avainsanat ikäihminen, kulttuuri- ja taidetapahtumat, hyvinvointi

Sivut 54 sivua, joista liitteitä 3 sivua

Education Social and health care management and development, crisis intervention
Campus Visamäki, Hämeenlinna

Author	Marjo Konttinen	Year 2019
Subject	Cultural preferences of older people living at home	
Supervisors	Paula Rantamaa, Merja Salminen	

ABSTRACT

This thesis was carried out in cooperation with the City of Raisio Cultural Office. The purpose of this thesis was to survey the cultural preferences of older people living in the Raisio area and the factors limiting or promoting their participation in art and cultural activities.

The thesis was carried out as a quantitative mapping study. The research material was collected through a structured questionnaire, which was distributed to four different offices in the Raisio city area, in addition the Webropol questionnaire was published on the City of Raisio website. The response rate was 34%.

The most active group of respondents was 65–74 years old. Watching theatrical performances, listening to music and watching movies were selected as the most interesting cultural events. The result was well in line with previously researched data. Physical restraints became the biggest disincentive and the daytime events were the driving force.

Involving the third sector in activities, improving accessibility and organizing events at various points would probably increase interest in art and cultural events. Culture will have a positive impact on the overall well-being of people, and including culture in social and health services will be a challenge for the future.

Keywords elderly person, cultural and artistic events, well-being

Pages 54 pages including appendices 3 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	KESKEISET KÄSITTEET.....	2
2.1	Ikäihminen.....	2
2.2	Kulttuuri ja taide.....	4
2.3	Kulttuurimieltymykset.....	5
2.4	Kulttuuritapahtumat	5
3	KULTTUURI JA TAIDE OSANA HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISTÄ	6
3.1	Kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutukset.....	7
3.2	Kulttuurin ja taiteen merkitykset ikäihmiselle	9
3.3	Ikääntyvien toimintakyvyn edistäminen	12
3.4	Taiteen ja kulttuurin yhdistyminen sosiaali- ja terveyspalveluihin.....	13
4	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSMENETELMÄT	14
4.1	Tutkimuskysymykset	14
4.2	Määrällinen kartoittava tutkimus	14
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA ANALYYSI MENETELMÄT.....	15
5.1	Aineiston keruu ja käsittely	15
5.2	Aineiston analyysi.....	17
5.3	Tulosten esittäminen	18
5.4	Luotettavuus ja eettisyys	18
6	TULOKSET	19
6.1	Taustatiedot	19
6.2	Kulttuuritapahtumiin osallistuminen	21
6.3	Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus	22
6.4	Ikäryhmäiset erot	23
6.4.1	Kulttuuritapahtumiin osallistuminen eri ikäryhmissä	23
6.4.2	Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä	24
6.5	Kulttuuritapahtumiin osallistumista edistävät ja estävät tekijät.....	34
6.6	Kulttuuritapahtumiin osallistuminen Raisiossa ja ympäristökunnissa	36
7	TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	37
7.1	Tulosten tarkastelu.....	37
7.2	Johtopäätökset.....	39
8	POHDINTA JA ARVIOINTI	41
	LÄHTEET	43

Liitteet

Liite 1

Liite 2

Saatekirje

Kyselylomake

1 JOHDANTO

Kesäkuussa 2017 Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen kuntaliitto julkaisivat laatusuosituksen hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi vuosina 2017–2019. Tavoitteena on turvata ikääntyneille henkilöille mahdollisimman terve ja toimintakykyinen ikääntyminen sekä laadukkaat palvelut. (Ikäihmisten hyvinvointiohjelma 2018–2020, s. 4)

Väestön ikääntymiseen tulee varautua ja ikäihmisten palveluiden suunnittelussa täytyy ottaa huomioon entistä iäkkäämmän väestön tarpeet. Yhteiskunnassa ikäihmiset ovat tasa-arvoisia yhteiskunnan jäseniä ja aktiivisia osallistujia. (Ikäihmisten hyvinvointiohjelma 2018–2020, s. 4)

Ikäihmiset käyttävät samoja palveluita kuin muutkin kuntalaiset. He ovat ensisijaisesti itse vastuussa omasta hyvinvoinnistaan, joten omalla aktiivisuudella ja vireydellä on suuri merkitys omaan hyvinvointiin. Palvelujärjestelmän tehtävänä on motivoida, ohjata ja tukea ikäihmisiä kantamaan vastuuta omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan. (Ikäihmisten hyvinvointiohjelma 2018–2020, s. 4)

Opinnäytetyön tarkoitus oli kartoittaa Raision kaupungin alueella asuvien ikäihmisten kulttuurimieltymyksiä. Samalla kartoitettiin rajoittavia sekä edistäviä keinoja, joilla ikäihmiset saadaan osallistumaan taide- ja kulttuuritapahtumiin. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Raision kaupungin kulttuuritoimen kanssa

Raision kaupungin alueella kulttuuritoimi tarjoaa paljon taide- ja kulttuuri-toimintaa. Kirjastopalveluiden ohessa kirjastorakennuksessa järjestään elokuvanäytöksiä, taidetapahtumia, musiikkiesityksiä sekä erilaisia käden-taitojen teemapäiviä. Myös palvelukeskuksessa järjestetään erilaisia kulttuuritapahtumia ikäihmisille ja heidän omaisilleen. Opinnäytetyön tulosten pohjalta kulttuuritoimi voi jatkossa hyödyntää saatua tietoa kulttuuri-palveluiden suunnitteluun ja organisointiin.

Kulttuurin ja taiteen harrastamisen on katsottu vaikuttavan elinajan ennusteeseen positiivisesti. Kulttuurin harrastaminen auttaa ihmisiä verkostoitumaan ja tuo sosiaalista pääomaa. Laajat tutkimukset ovat osoittaneet, että sosiaalinen pääoma lisää hengissä säilymisen mahdollisuuksia ja elonjäämisen mahdollisuudet keskimäärin kaksinkertaistuvat. Se on lähes yhtä paljon kuin tupakoimattomuuden antama elämän jatko aika ja paljon enemmän kuin liikunnan tai laihduttamisen arvioitu lisäaika. (Hyyppä, 2013, s. 124)

Taiteen – ja kulttuurin harrastamisen tuo elämää rikastuttavia kokemuksia. Taiteella ja kulttuurilla on tutkimusten mukaan vaikutuksia myös elämäämme laajemmin. Taide- ja kulttuuri lisää sosiaalista hyvinvointia ja sillä on positiivinen vaikutus terveyteen. (Honkala & Laitinen. n.d. ss. 1–2)

Kulttuurilla on myös suuri kansantaloudellinen merkitys välittömänä hyötyinä. Siihen panostaminen tuottaa kulttuuri- ja taideharrastuksina vastaavaa välillistä terveystaloushyötyä, jonka arvo on useita miljardeja euroja. Kulttuurin harrastamisen epäsuorat hyödyt koituvat yksilöiden ja yhteisöjen hyväksi. (Hyyppä, 2013, s. 112)

Tutkimuskysymykset olivat:

- Millaisia ovat kotona asuvien ikäihmisten kulttuurimieltymykset?
- Mikä tekijät rajoittavat ja edistävät kotona asuvien ikäihmisten kulttuuritapahtumiin osallistumista?
- Miten kulttuurimieltymykset eroavat eri ikäryhmissä?

2 KESKEISET KÄSITTEET

Tässä opinnäytetyössä keskeisiä käsitteitä ovat ikäihminen, kulttuuri ja taide, kulttuurimieltymykset ja kulttuuritapahtumat sekä niiden vaikutus hyvinvointiin ja terveyteen.

2.1 Ikäihminen

Ikääntyneellä väestöllä laissa (§ 3) tarkoitetaan vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä olevaa väestöä. Iäkkäällä henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jonka toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä. (Ikäihmisten hyvinvointiohjelma 2018–2020, s. 5)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2017) mukaan iäkkäällä henkilöllä tarkoitetaan " henkilöä, joka fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta." (Ikäihmisten hyvinvointiohjelma 2018–2020, s. 5)

Suomessa yli 65-vuotiaiden osuus kasvaa 2020-luvulle saakka. Sen jälkeen 65–74-vuotiaiden määrä laskee ja vastaavasti yli 85-vuotiaiden lukumäärä kasvaa huomattavasti. 2030-luvulla yli 85-vuotiaiden määrä on lähes kaksinkertainen nykytilanteeseen verrattuna. (Ikäihmisten hyvinvointiohjelma 2018–2020, s. 6)

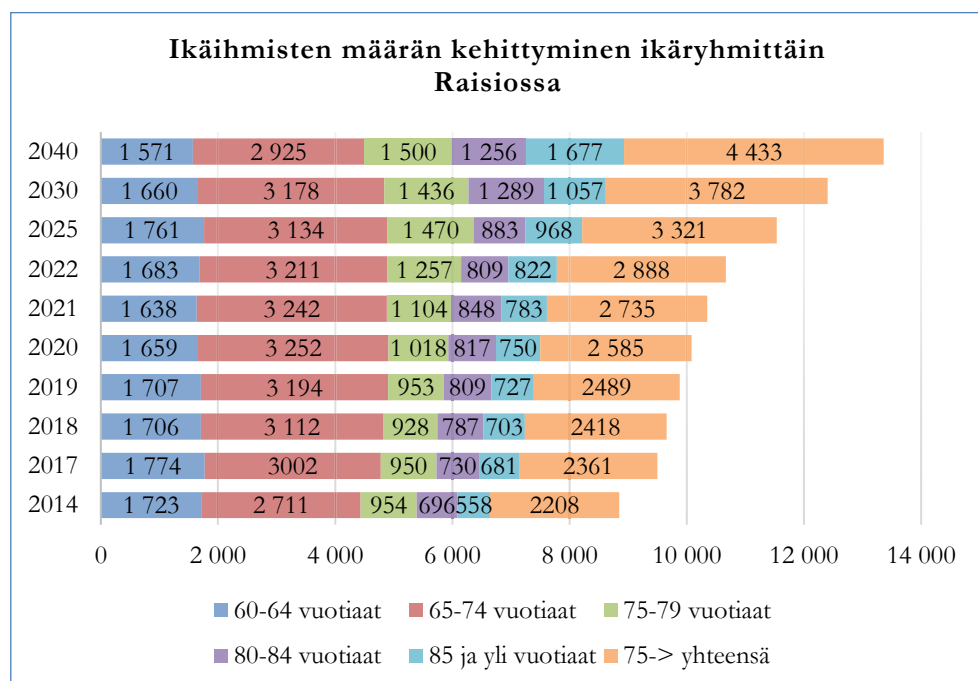
Keskeisimpänä haasteena yhteiskunnassa tuleekin olemaan ikäihmisten määrän kasvu. Kuten Marja Krons (2003, s. 9) toteaa " vanheneminen on

välttämätöntä, jos aikoo elää kauan ja maailman tehtävänä on ymmärtää senioreja ja ikäihmisiä, koska he ovat kuitenkin arvokkaan elämäkokemuksen tuotteita”. Keskeisiä kysymyksiä on myös, miten turvata tulevaisuudessa ikääntyville hyvä vanhuus resurssien ja veronmaksajien vähentyessä. Koska tulevaisuudessa ikäihmisiä on yhä enemmän ja resurssit pienevät, miten pystytään turvaamaan jokaiselle ihmisarvoinen vanhuus? (Nikkanen, 2014, s. 2)

Miina Nikkasen (2014, s. 17) mukaan ikääntynyt on ihminen joka kantaa mukanaan elettyjen vuosien tuomaa elämäkokemusta, tietämystä ja arvokkuutta. Ikäihmiset ovat oma erityinen ryhmä, heidän kulttuuriset tarpeensa tulisi tunnustaa ja räätälöidä heille kulttuurin harrastamisen mahdollisuus osaksi heidän arkeaan.

Kulttuurigerontologian näkökulmasta biolääketieteelliset ikääntymismallit vinouttavat tulkintaa vanhuudesta ja johtavat vanhuuden nykyiseen aliarvostettuun asemaan. Kysymys kuuluukin, ovatko ikääntyvät meidän palvelujärjestelmän keskiössä vai marginaalissa? Ikäpolitiikkaa tulee avartaa terveyttä edistävään suuntaan medikalisoinnin sijasta. (Lundahl, Hakonen & Suomi, 2007, ss. 255–257)

Myös Raision kaupungissa ikäihmisten määrä lisääntyy huomattavasti. Kun verrataan yli 75-vuotiaita, ennusteen mukaan määrä kaksinkertaistuu vuoteen 2030 mennessä. Kuvassa uksi on ennuste Raision ikäihmisten kehittämisestä vuosina 2014–2040.

Kuva 1. Raision ikäihmisten määrän kehittyminen vuosina 2014 - 2040

Tässä opinnäytetyössä käytetään yli 60-vuotiaasta yleisesti sanaa ikäihminen. Tekstissä voi olla myös sanat ikääntynyt väestö tai ikääntynyt ihminen, joilla kaikilla tarkoitetaan yli 60-vuotiaita.

2.2 Kulttuuri ja taide

Kulttuurin määritelmä on laaja ja monitahoinen ja se tarkoittaaakin kaikkea, mitä ihminen voi maailmassa tehdä ja on tehnyt. Taide onkin osa kulttuuria. Taide ja kulttuuri tarkoittavat yleisesti musiikkia, kuvataidetta, teatteria, elokuvaa ja kirjallisuutta. Toisaalta voidaan ajatella, että kulttuuri on sitä mikä on ihmiselle merkityksellistä omassa elämässä. Näin voidaan ajatella, että myös ristikoiden tekeminen, puutarhan hoito ja vaikka ulkoilu, kaikki tekeminen mitkä ovat ihmiselle merkityksellisiä ja mielekkäitä voivat olla kulttuuria. (Nikkanen, 2014, s. 16) Kuten Kai Lehikoinen (2017) toimenpidesuosituksessa sanoo, "kulttuuri määrittää sosiaalista toimintaa ja antaa sille merkityksen".

Laajimmillaan voidaan ajatella, että kulttuurin määritelmät kattavat kaiken inhimillisen toiminnan, näin kulttuuri liitetään arvoihin, perinteisiin, merkityksiin ja elämänmalleihin. Suppeasti käsitettynä kulttuurilla viitataan taiteeseen ja korkeakulttuuriin. (Honkala & Laitinen. n.d. 3/3)

Taide on luovaa toimintaa, joka on dynaamista jatkuvasti uudistuvaa ja uutta luovaa toimintaa. Taidetta ohjaa kulttuurilliset ja historialliset käsitteet taiteen tekemisestä, esittämisestä ja vastaanottamisesta. Taide voi myös vaikuttaa monella tapaa ihmisen hyvinvointiin, vaikka taide onkin olemassa ensisijaisesti taiteen itsensä vuoksi. (Lehmusaho & Kleemola, 2019, s. 10)

Taide- ja kulttuuritoiminnalla on ihmisen hyvinvoinnin kannalta neljä merkitystä, ja ne voivat kartuttaa fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja ekologista pääomaa. Taide- ja kulttuuritoiminnalla voidaan osoittaa olevan sekä kokemuksellinen että välineellinen merkitys hyvinvointiin. Taide- ja kulttuuritoiminnalla voidaan vaikuttaa viihtyisämpään elinympäristön, parempaan koettuun terveyteen, sosiaaliseen yhdessäoloon sekä elämyksellisiin taidekokemuksiin. (Liikanen, 2003, s. 151)

Taide- ja kulttuuritoiminnalla on tutkimuksissa osoitettu olevan lukuisia positiivisia sosiaalisia vaikutuksia, kuten sosiaalinen osallistuminen ja osallisuuden lisääntyminen, syrjäytymisen vähentyminen sekä yksinäisyyden lievittyminen. Taiteellisen toiminnan avulla on mahdollisuus oppia ja kehittää sosiaalisia taitoja ja saada tukea sekä rakentaa verkostoja. Näitä taitoja voi monin tavoin hyödyntää jokapäiväisessä elämässä. Kansainvälisestäkin on näyttöä siitä, että taiteella ja taiteellisella toiminnalla on merkitystä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi. (Laitinen, n.d)

2.3 Kulttuurimieltymykset

Ikäihmisten kulttuurimieltymyksiä on tutkittu ainakin Katja Pynnönen ja Ritva Mitchellin tutkimuksessa (2012, s. 59), jossa kysyttiin kulttuuritapahtumiin osallistumisen lisäksi, mistä taiteen ja kulttuurin osa-alueesta vastaajat ovat kiinnostuneet? Osa-alueet olivat teatteri, musiikki, elokuvat, tanssi ja kuvataide.

Ikääntyvillä ihmisillä kulttuurikiinnostus ja kulttuuritoimintaan osallistuminen perustuvat usein menneisyydessä kohdattuun kulttuuritarjontaan ja sen tuomiin käyttökokemuksiin. Tämä usein unohdetaan suunniteltaessa ikäihmisten kulttuuritarjontaa, keskitytään vain tässä ja nyt tilanteeseen ja siihen millaiset yleisöt ovat nyt vallalla ja millaisia uusia yleisöjä on muodostumassa. (Pynnönen & Mitchell, 2012, s. 34)

On hyvä muistaa, että kulttuurimieltymykset ja niiden kiinnostavuus eivät johdu ainoastaan ikäihmisten taide- ja kulttuuritarpeesta vaan myös tarjonnasta. Suomessa teatteri ja musiikki ovat etulyöntiasemassa muihin taidemuotoihin nähden. Teatteri siitä syystä, että Suomessa on vakiintunut laitosjärjestelmä ja musiikki, koska Suomessa on vakaa ja joustava orkesterijärjestelmä sekä monipuolinen elävä viihdemusiikkitarjonta. Myös museoilla on monipuolista näyttelytarjontaa ja vakiintuneet näyttelypaikat. Elokuvan teatteriperustainen tarjonta ja tanssi taidemuotona taas omaavat suppeamman laitosjärjestelmän. Joten tarjonnan määrä ja saavutettavuus ovatkin keskeisiä tekijöitä ikääntyvien ihmisten kulttuuritapahtumiin osallistumisessa. (Pynnönen & Mitchell, 2012, s. 60)

Myös asuinpaikka vaikuttaa kulttuuritapahtumiin osallistumiseen. Koska suurten kaupunkien tarjonnan määrä on monipuolisempaa ja saavutettavuus helpompaa kuin esimerkiksi syrjäseuduilla tai kaupunkien laitamilla asuvilla ikäihmisillä. (Pynnönen & Mitchell, 2012, s. 42–44)

2.4 Kulttuuritapahtumat

Kulttuuritapahtumilla tarkoitetaan kodin ulkopuolella tapahtuvaa vastaanottavaa kulttuuritoimintaa. Tällä tarkoitetaan laitosten kuten kirjasto, teatteri ja museoiden tarjonnan käyttöä. Sekä musiikkitilaisuuksissa, elokuvaesityksissä, näyttelyissä, tanssiesityksissä ja kulttuurifestivaaleissa käymistä tai vastaaviin tilaisuuksiin osallistumista. (Pynnönen & Mitchell, 2012, s. 33)

Kulttuuritapahtumiin osallistumisen odotetaan tuovan tavalliseen arkeen vaihtelua ja se koetaan piristävänä ajanvietteenä joka tuo mielen vireyttä. Kulttuuritapahtumiin osallistuminen irrottaa arjesta ja sieltä saa uusia elämyksiä sekä uusia kokemuksia ja vaikutteita. Kulttuuritapahtumiin osallistumisella on sosiaalista merkitystä ja myös taiteen ja kulttuurin luomaa hyvää ilmapiiriä pidetään tärkeänä asiana kulttuuritapahtumiin osallistutessa. (Pynnönen & Mitchell, 2012, s. 52)

3 KULTTUURI JA TAIDE OSANA HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISTÄ

Taiteen ja kulttuurin positiivisia vaikutuksista hyvinvointiin alettiin kiinnostua enemmän 1990-luvulla. Yhdistyneet kansakunnat ja Unesco aloittivat Arts in Hospital hankkeen, johon osallistui 18 maata ja yksi niistä oli Suomi. Hankkeessa integroitiin taidetoimintaa osaksi hoitotyötä, kuntoutusta ja viihtyvyyttä. Tämän hankkeen myötä syntyi monta kehittämishanketta ja tutkimusta. (Puha, 2017, s. 10)

Taideyliopiston koordinoima ArtsEqual-tutkimushanke 2015–2017 laati toimenpidesuosituksen poliittisen päätöksenteon tueksi, jotta taide- ja kulttuuritoimintaa pystyttäisiin vakiinnuttamaan sosiaali- ja terveydenhuollon sektorilla. Hankkeessa kulttuuri- ja taidetoiminta ymmärretään kuuluvaksi peruspalveluksi kaikille kansalaisille ja sen toivotaan integroituvan pysyväksi osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Hanke on vuoden 2017 mennessä tuottanut jo neljä toimenpidesuositusta. (Puha, 2017)

ArtsEqual-hankkeen myötä ollaan menty eteenpäin integroitaessa taide- ja kulttuuritoimintaa osaksi sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluita. Anna-Liisa Liikanen on todennut väitöskirjassaan (2003), että integroituminen eläväksi kulttuuri-, sosiaali- ja terveystaloudelliseksi ei ole vielä tapahtunut. Tänä päivänä monissa kunnissa taide- ja kulttuuritoiminta on otettu osaksi hallintotason strategiaa ja sitä kautta myös osaksi peruspalvelurakenteita (Puha, 2017, ss. 34–35).

Taiteen ja kulttuurin tekemisen toimintatapoja on myös tutkittu monissa laitoksissa erilaisten hankkeiden muodossa, joihin on liitetty myös tutkimusta. Tällainen on esimerkiksi Teija Nuutisen Keinu- projekti (2006–2008). Projektin tavoitteena oli tuoda taidetoimintamalleja vanhuslaitoksiin ja sen avulla vahvistaa ikäihmisten sosiaalisia kontakteja sekä lievittää yksinäisyyttä ja tuoda mielekkyyttä elämään. Keskeisenä tavoitteena oli myös kulttuurisen tasa-arvon toteutumista hoitolaitoksissa. (Bardy, Haapalainen, Isotalo & Korhonen, 2007, ss. 164–172)

Anna-Liisa Liikanen on väitöskirjassaan, Taide kohtaa elämän selvittänyt, miten taiteen avulla pystytään lisäämään hoitolaitosten viihtyvyyttä sekä miten taide- ja kulttuuritoimintaa pystyttäisiin integroimaan osaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Taide- ja kulttuuritoimintaa tutkimuksen mukaan toteutuu hoitoyksiköissä, mutta enemmän kuitenkin amatööritaitelijoiden voimin, kun taas tavoitteena olisi, että se tulisi osaksi hoitolaitosten arkea. (Liikanen, 2003, s. 119)

50+ tehdyssä kulttuuribarometrissa Katja Pynnönen ja Ritva Mitchell selvittivät yli 50-vuotiaiden kulttuurikiinnostusta. Tutkimuksessa keskeiseen rooliin nousi kysymys, mitä muutospaineita suurten ikäluokkien eläköityminen aiheuttaa kulttuurisektorilla. Ja miten taide- ja kulttuuritoiminnalla pystytään edistämään ikääntymiseen liittyvien ongelmien lievittämistä. (Pynnönen & Mitchell, 2012, s. 14).

3.1 Kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutukset

Anna-Liisa Liikanen (2010, s. 27) esittää katsauksessaan nojaten kansainväliseen kirjallisuus- ja tutkimusaineistoon, että taide- ja kulttuuritoiminnalla on ainakin neljä välineellistä vaikutusta ihmisen hyvinvoinnin kannalta.

- edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja toteuttaa muita kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä toimia
- taiteen ja kulttuuritoiminnan yhteys hyvään koettuun terveyteen, hyvään elämän kokemuksiin ja parempaan työkykyyn. On myös todettu, että taiteella on vaikutusta fyysiseen terveyteen osana kuntoutumisprosessia
- Harrastamisen ja kulttuuritoiminnan myötä syntyy yhteisöllisyyttä ja verkostoja jotka auttavat hallitsemaan elämää paremmin
- Taiteen, ympäristön ja arkkitehtuurin tuomat vaikutukset viihdyttävään elinympäristöön. Kaunis ja virkistävä luonto ja ympäristö voivat edesauttaa kuntoutumisessa.

Tulevaisuustutkija Ilkka Halavan (2018) mukaan vuosien 2020–2025 aikana pystytään poistamaan tautiluokituksesta jopa 20 sairautta. Myös eliniän ennuste on viimeisen 100 vuoden aikana noussut jopa 40 vuotta ja nousee yhä.

Terveystutkimuksen aluevaltauksia on kansanterveyden liittäminen kulttuuriin ja taiteeseen, joka perustuu nykyaikaiseen terveystieteeseen, henkilön fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen tasapainon suhteesta. Johdonmukainen seurauksena uudesta määritelmästä onkin ihmisyhteisön voimavarojen käyttöönotto terveyden tueksi. (Hyyppä, 2007, s. 155)

Tutkimukset ovat osoittaneet, että taide ja kulttuuri ovat tehokas keino lisäämään ihmisen hyvinvointia sekä tuottamaan elämyksiä. Miina Nikkasen mukaan (2014, s. 2) taide- ja kulttuuritoiminnan avulla pystytään vaikuttamaan ikäihmisten terveyteen ja hyvinvointiin ja samalla se tukee itsenäistä kotona asumista. Kulttuuritoiminnan lisäämisen avulla voidaan vaikuttaa niihin tekijöihin, jotka usein ovat syynä siihen, että ikääntynyt siirretään laitoshoidon. Ihminen tulee huomioida kokonaisuutena, jotta hän pysyy

terveenä ja toimintakykyisenä ja tähän kokonaisuuteen kuuluu säännöllinen taide- ja kulttuurielämyksien kokeminen.

Teija Nuutisen (2007, ss. 164–165) mukaan luovan toiminnan, kuten musiikin, tanssin tai maalaamisen, katsotaan olevan ilmaisumuotona vähintään yhtä vanhaa kuin puhe. Taiteen- ja kulttuurin katsotaan olevan yhä enemmän myös työkaluja hyvinvoinnin vahvistamiseen. Taide on ollut hoidon välineenä jo antikin aikana, muun muassa huilumusiikin uskottiin parantavan masennusta (Hohental-Antin 2006, s. 27).

Markku Hyypä (2007, s. 155) on tutkinut paljon taide- ja kulttuuritoiminnan vaikutusta elinikään, koettuun terveyteen sekä sosiaalisen pääoman vaikutukseen. Sosiaalinen pääoma on yhteenkuuluvuutta ja sosiaalisia kontakteja, jotka tuovat iloa ja hyvää oloa elämään. Tutkimuksissa voidaan osoittaa myös, että taide- ja kulttuuritoiminnalla pystytään vaikuttamaan eliniän pituuteen positiivisesti. Tämä tulee myös esiin Ruotsissa tehdyissä tutkimuksissa vuosina 1982 ja 1983, jossa terveystutkijat keräsivät tiedot yli 15 000 aikuisen henkilön kulttuuriaktiivisuudesta ja selvittivät kahdeksan ja kolmentoista vuoden kuluttua väestörekisteristä, kuinka monta tutkituista on yhä elossa. Tutkimustulokset osoittivat, että ahkerasti kulttuuritilaisuuksissa käyneistä oli elossa suurempi osa kuin harvoin kulttuuritilaisuuksissa käyneistä. Mitkään muut terveyteen vaikuttavat tekijät eivät selittäneet taide- ja kulttuuritoiminnan myönteistä vaikutusta.

Miten kulttuurifriikki voi elää pidempään, mutta ei aina koe terveyttään paremmaksi? Kulttuurifriikillä tarkoitetaan ihmistä joka harrastaa säännöllisesti kulttuuritoimintaa. Tutkimukset ovat osoittaneet, että yhteisöllisellä kulttuurin harrastamisella on selvä myönteinen vaikutus hengissä säilymiseen. Tieteellisesti ei ole pystytty vahvistamaan myönteistä yhteyttä kulttuuri- ja taideharrastuksen ja terveyden välillä. Kuitenkin tutkimukset osoittavat, että kulttuuri- ja taideharrastaminen yhdessä edistävät terveyttä ja pidentävät eliniän ennustetta yhtä hyvin kuin liikunta. Kulttuurin harrastaminen on kuitenkin vähintään yhtä tehokasta ja usein tehokkaampaa kuin meille tutuksi tulleet terveystekijät. Kulttuuria pystyy harrastamaan myös liikuntarajoitteiset, jotka eivät välttämättä pysty harrastamaan terveysliikuntaa. Kulttuurifriikki elää terveempänä ja keskimäärin kahdesta kolmeen vuoteen pidempään kuin muut. (Hyypä 2013, ss. 8–19)

Markku Hyypän (2013, s. 122) mukaan kulttuurin ja taiteen harrastaminen on tuonut harrastajille uusia ystäviä, he ovat kokeneet olevansa onnellisempia kuin aikaisemmin, luovimpia, luottavaisempia sekä oppineensa jotain uutta. Kulttuurin harrastamisen on osoitettu olevan melkein yhtä tehokasta kuin liikunnan harrastamisen.

Sosiaalinen pääoma tarkoittaa Markku Hyypän (2007, s. 156) mukaan tiettyyn ryhmään kuuluvien henkilöiden keskinäistä luottamusta ja yhteenkuuluvuutta, joka voi tulla näkyviin sosiaalisena osallistumisena ja aktiivisena harrastustoimintana. Sosiaalisen pääoman suomalaikansallisena

vertauskuvana voidaan pitää kuoroa ja talkoita. Niihin kuuluvat sosiaalisen pääoman tärkeimmät seikat: vapaehtoisuus, löyhä ihmissuhdeverkosto keskinäinen luottamus sekä elämäntavaksi muodostunut osallistuminen yhteisiin hankkeisiin. Sosiaalinen osallistuminen näkyy kulttuuriharrastuksissa seura- ja yhdistysaktiivisuutena. Koko Suomen väestöä edustavassa väestötutkimuksessa on osoitettu että, aktiivinen kulttuurin harrastaminen ja sosiaalinen osallistuminen säilyvät pysyvinä piirteinä yli 20 vuotta. Aktiivisissa yhdistyksissä ja kerhoissa toimivat ja kulttuuria harrastavat ihmiset säilyivät 20 vuoden aikana elossa pisimpään sekä myös kohtuullisesti kulttuuria harrastavat elivät pidempään kuin passiivisesti harrastavat. Suurta eroa eliniän ennusteen kasvamiseen kulttuuria harrastavien ja harrastamattomien välillä ei pystytty selvittämään terveydentilan, terveyskäyttäytymisen tai iän, sukupuolen, sosiaalisen aseman, koulutuksen, asuinpaikan tai työllisyyden avulla. (Hyyppä, 2007, s. 156)

Brittiläisessä poikkileikkaustutkimuksessa tutkittiin kulttuurin harrastamisen ja sosiaalisen osallistumisen vaikutusta mielenterveyteen. Edistääkö sosiaalisuus mielenterveyttä vai onko vaikutus päinvastainen? Tutkimus tulokset osoittivat, että kulttuuriharrastukset vaikuttavat hyvään mielenterveyteen eikä päinvastoin. Brittitutkimuksessa myös osoitettiin, että keski-ikäisillä virkamiehillä kulttuuriharrastustoiminta liittyy hyvään muistiin ja kognitiiviseen eli muistia, oppimista, havaitsemista, ajattelua, luovuutta ja tarkkaavuutta koskevaan kyvykkyyteen. Iäkkäiden ihmisten muistin heikkenemisen syitä ei edelleenkään tiedetä, mutta tutkimuksissa on osoitettu, että kulttuurin harrastamisella ja kognitiivisella kyvykkyydellä on yhteys toisiinsa. (Hyyppä, 2007, ss. 156–157)

Markku Hyyppä (2007, s. 157–158) on tutkinut Juhani Mäen kanssa 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa kieliryhmien sosiaalisen pääoman ja terveyden eroja. Tutkimuksessa todettiin, että Suomessa ruotsinkielinen vähemmistö elää terveemmin ja on työ- ja toimintakykyisiä kauemmin kuin suomenkielinen väestö, jotka kaikki elivät samalla alueella ja olivat samassa sosiaalisessa ja taloudellisessa asemassa. Tutkimuksessa todettiin myös, että he elävät pidempään kuin Ruotsin väestö. Kulttuurin harrastaminen on todettu muuttuvan terveyttä edistäväksi elintoimintojen reaktioksi ja kansainvälisissä tutkimuksissa on osoitettu, että ikääntyvillä ihmisillä kulttuurin harrastaminen ja sosiaalinen osallistuminen vaikuttavat terveyteen ja pitkäikäisyyteen yhtä tehokkaasti kuin liikunnan harrastaminen.

3.2 Kulttuurin ja taiteen merkitykset ikäihmiselle

Kulttuuri on Kai Lehikoisen (2017, s. 2) mukaan sosiaalisesti jaettu ja opittu merkitysten järjestelmä. Se määrittää sosiaalista toimintaa ja antaa sille merkityksen. Taide taas on luovaa toimintaa, jota ohjaa historiallisesti ja kulttuurisesti käsitykset taiteen tekemisestä, esittämisestä ja vastaanottamisesta.

Unesco käynnisti vuonna 1990 hankkeen Arts in hospital, jonka lähtökohdaksi oli kattaa kulttuuripolitiikalla kaikki elämänalueet ja ketään ei saa sulkea kulttuuri- ja taidetoiminnan ulkopuolelle (Hyyppä & Liikanen 2005, ss. 118–119). Unescon kulttuuri määritelmässä sanotaan "Laajimmassa mielessä kulttuurin voidaan sanoa olevan erityisistä henkisistä, aineellisista ja tunneperäisistä seikoista muodostuva kokonaisuus, joka luonnehtii koko yhteiskuntaa tai yhteisöä. Se ei sisällä pelkästään taiteita ja kirjallisuutta, vaan myös elämäntavan, ihmisenä olemisen perustan, arvojärjestelmät, traditiot ja uskomukset". (Hyyppä, 2013, s. 16)

Raija Lundahl, Sinikka Hakonen ja Asta Suomi (2007, ss. 253–255) korostavatkin juuri taide- ja kulttuuritoiminnan merkitystä ikäihmiselle itselleen. Yksilöllisen merkityksen lisäksi, taide on yhteisöllisesti tuotettua ja jaettavaa. Näin ollen taide- ja kulttuuritoiminta kiinnittyy aikaan ja paikkaan sekä vaikuttaa sosiaaliseen ja kulttuuriseen traditioon. Suppeasti ajatellen taide- ja kulttuurin voidaan katsoa kuuluvan estetiikan, taiteen ammattilaisten tai instituution pariin, kun taas laajemmin ajateltuna sen voidaan katsoa kuuluvan yleiseen yhteisölliseen elämäntapaan.

Miina Nikkanen (2014, s. 1–2) on Pro gradu -tutkielmassaan Ikäihmiset kulttuurin harrastajina tarkastellut kotona asuvien ikäihmisten taiteeseen ja kulttuuriin liittämiä merkityksiä sekä kulttuurin vaikutusta hyvinvointikokemuksiin. Tutkielmassa käy ilmi, että iän myötä kulttuurin harrastaminen muuttuu ja siirtyy yhä enemmän kotiin. Kulttuuri koetaan elämyksellisenä, mutta se on myös väline sosiaalisiin kanssakäymisiin, toimintakyvyn ylläpitämiseen tai muistojen käsittelyyn.

Taide- ja kulttuuritoiminnalla voidaan eheyttää identiteettiä ja vahvistaa omia voimavaroja ja se on vahvasti subjektiivinen kokemus. Taide- ja kulttuuritoiminta lisää vahvasti yhteisöllisyyttä ja myös ikääntyvillä pitää olla oikeus tuottaa omaa kulttuuria ja taidetta. (Lundahl ym. 2007, ss. 256–257)

Taide- ja kulttuuritoiminnan soveltavaa käyttöä erilaisissa laitoksissa on kokeiltu laajasti. Pia Strandmanin (2007, ss. 161–163) artikkelin mukaan Hanna-Liisa Liikanen (2003) määrittelee, että soveltava käyttö ei aina ole ongelmaton, koska taiteen kenttä on usein luovaa, ja taas sosiaali- ja terveyskenttä on hyvin toimenpidekeskeistä ja ne on joskus vaikea yhdistää. Myös samassa artikkelissa Mona Taipale (2000) on tullut samaan tulokseen, taiteeseen liittyy usein kokeilevaisuus ja epäonnistumisen mahdollisuus, kun taas hoitotyössä epäonnistuminen ei ole sallittua. Pia Strandmanin (2007, s. 163) mukaan hoitolaitoksissa esiin tuleva ja tuottava taide on yhtä oikeaa kuin mikä tahansa muukin taidemuoto. Kun taidetta käytetään hoito- ja kuntoutustyössä apuna, tulee taiteella olla oma asema. Soveltamista voi käyttää taiteen esittämistavassa ja -muodossa, ei niinkään taiteen sisältöön vaikuttamalla.

Anna-Liisa Liikasen (2010, s. 27) mukaan ikääntyvät ihmiset voivat hyötyä taide- ja kulttuuritoiminnasta monella tavalla, sillä luovuus säilyy vanhe- tessakin. Aktiivinen osallistuminen kulttuuritoimintaan lisää elinajan odo- tetta ja edesauttaa mielekkäämpään elämään. Erityisesti taiteen vaikutuk- set muistisairauksiin ja mielenterveyteen sekä taiteen käyttö kuntoutumi- sessa on tärkeää kasvavan vanhusväestön näkökulmasta.

Yli kymmenen vuotta sitten tutkimuksessa todettiin, että musiikki on ko- ettu tärkeäksi kulttuurimuodoksi. Musiikin kuunteleminen radiosta tai te- levisiosta herättää usein muistoja. Myös lukeminen ja kirjallisuus koettiin tärkeäksi. Niistä löytyi yhtymäkohtia elettyyn elämään ja omaan arvoma- ilmaan. (Liikanen, 2003, ss. 116–119)

Tia DeNoran (2000, ss. 63–64) mukaan musiikin avulla voi palata elämässä taaksepäin ja elää uudelleen hetkiä. Musiikki liitetään helposti johonkin tärkeään ihmiseen tai hetkeen ja sen avulla pystytään elämään hetkiä uu- desta ja muistelemaan iloisia tapahtumia tai rakkaita ihmisiä.

Cene Cohemin tekemässä amerikkalaisessa ikäihmisten taideinterven- tiotutkimuksessa, tulokset osoittavat, että aktiivisesti taideryhmiin osallis- tuvat 65–100 vuotiaat kotona asuvat ikäihmiset ovat terveempiä, käyvät harvemmin lääkärissä, käyttivät vähemmän lääkkeitä, olivat psyykkisesti vireämpiä ja osallistuivat kaiken kaikkiaan aktiivisemmin sosiaaliseen elä- mään kuin passiivisesti kulttuuria harrastavat verrokkit. Tutkimusryhmä kävi kerran viikossa kahden vuoden ajan, ammattitaiteilijan vetämässä tai- deohjelmassa. (Liikanen, 2010, s. 29)

Taide ja kulttuuri synnyttävät arjen keskellä elämyksiä, myös esteettisyys on usealle ihmiselle hyvän elämän edellytys ja ehto. Taide ja kulttuuri luo- vat irtiottoja arjesta sekä elämyksiä, toisille ne ovat rakas harrastus tai ajanviete. Yksilölle on tärkeintä vapaus valita oma elämysmaailmansa, riip- pumatta siitä, asuuko kotona tai hoitolaitoksessa. Kauneuden kokeminen voi olla sairaalle tai yksinäiselle ikäihmiselle syvästi koettu elämys sekä voi- man ja ilon lähde. (Hyypä & Liikanen, 2005, ss. 107–108)

Jo vuonna 2002 hallituksen taide- ja taiteilijapoliittisessa ohjelmassa täh- dättiin luovan hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseen, jonka tavoitteena oli lisätä kansalaisten hyvinvointia ja viedä kulttuuriosaamista eteenpäin. Kulttuuri, paikallisuus ja historia ovat osa ihmisten identiteettiä ja vaikut- tavat heidän omanarvontuntoonsa. (Wilenius, 2004, s. 68–112)

Kulttuuritoiminnan suunnittelussa on otettava huomioon käyttäjien tar- peet. Kunnat elävät maailmassa, jossa arvot on asetettava kohdalleen ja niiden pohjalta muodostettava kulttuuritoiminnan suunnitelma (Kukkas- mäki, 2004, ss. 98–99). Kuten Airaksinen (2002, s. 136) kirjassaan toteaa, että ikääntyneet ihmiset itse määräävät siitä mitä ja keitä he haluavat olla. Kukaan taho ei voi pakottaa heitä vieraaseen rooliin ja sen mukaiseen mi- nuuteen, ei edes vanhukseksi.

3.3 Ikääntyvien toimintakyvyn edistäminen

Lain Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluista (980/2012, § 1) tarkoituksena on:

- tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista.
- parantaa ikääntyneen väestön mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja palvelujen kehittämiseen kunnassa.
- parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveystalvueluja sekä ohjausta muiden tarjolla olevien palvelujen käyttöön yksilöllisten tarpeittensa mukaisesti ja riittävän ajoissa silloin, kun hänen heikentynyt toimintakykynsä sitä edellyttää.
- vahvistaa iäkkään henkilön mahdollisuutta vaikuttaa hänelle järjestettävien palvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan sekä osaltaan päättää niitä koskevista valinnoista.

Kunnille on lakisääteinen velvoite järjestää kulttuuritoimintaa. Kunnille tulee uudistuvan lain (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019)) myötä ohje suunnata toimintaansa myös tieteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin sekä yhteistyöhön sosiaali- ja terveystalvuelujen kanssa. Kulttuuri-toimintalaki ei kuitenkaan velvoita, vaan toiminta on ”järjestettävä olosuhteet ja voimavarat sekä eri väestöryhmien tarpeet” huomioiden. Lain tavoitteita vahvistaa kulttuurin TEA (terveyden edistämisen aktiivisuus) -viisarin käyttöönotto vuonna 2019.

Laissa 166/2019 3§ Kunnan tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa. Tämän tehtävän toteuttamiseksi kunnan tulee:

- edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä
- luoda edellytyksiä taiteelliselle työlle ja toiminnalle
- edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa
- tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen
- edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittäväää toimintaa

- edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa

Kunnan tulee 1 momentin mukaisia tehtäviä ja niihin liittyviä palveluita järjestäessään ottaa huomioon paikalliset olosuhteet ja voimavarat sekä eri väestöryhmien tarpeet. Kunta voi järjestää kulttuuritoiminnan itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin. Kuntien kulttuuritoiminnan järjestämisessä tulee olla riittävää ja monipuolista asiantuntija-osaamista. (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019)

3.4 Taiteen ja kulttuurin yhdistyminen sosiaali- ja terveyspalveluihin

Arts Equal -hankkeessa on laadittu toimenpidesuositus, jossa kulttuuri- ja taidetoiminnalle tulisi varata määrärahoja hallitusohjelmassa prosenttitaitteen mukaisesti koskemaan sosiaali- ja terveydenhuollon hoito ja asiakastyötä. Suosituksen mukaan kuntien tulisi kohdentaa harkintansa mukaan prosenttiosuus sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseen varatusta käyttömäärärahoista taide ja kulttuuritoiminnan palveluihin. Suosituksen mukaan prosenttiosuus tulisi kirjata ylös myös palvelusopimuksiin ja kriteereihin, joilla sosiaali- ja terveyspalveluja järjestetään. (Lehikoinen, 2017)

Taiteen ja kulttuurin tuomista sosiaali- ja terveydenhuolto sektorille on hankaloittanut vahvat ja vakiintuneet ammattikuvat. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla on ollut vaikeaa nähdä perustehtävän määrittämisen ulkopuolelle ja että, taide ja kulttuuritoiminnalla pystyttäisiin edistämään ihmisen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti parempaan suuntaan. Jotta nämä kaksi sektoria saataisiin lähentymään toisiaan, tarvittaisiin asennemuutoksia jo koulutuksesta lähtien, eteenkin sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla. Onneksi nykyään pyritään ajattelemaan asiakasta palvelutarpeen arvioinnin kautta ja sairauksien parantamisen sijaan pyritään tuottamaan ihmisille hyvinvointia ja terveyttä. (Puha, 2017, s. 24.)

Taide- ja kulttuuritoiminnan soveltaminen ja tuominen sosiaali- ja terveydenhuollon sektorille on lisääntynyt ja niitä pyritään integroimaan useisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kulttuuri- ja taidetoiminta tukevat ihmisten hyvinvointia sosiaali- ja terveyspalveluiden rinnalla. Sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkailla on jo nyt tarjolla paljon toiminnallisia menetelmiä, jotka ovat sidoksissa palveluun. Tällaisia menetelmiä käyttävät ainakin toimintaterapeutit ja sosiaaliohjaajat, jotka pystyvät käyttämään taidelähtöisiä menetelmiä yhtenä osana omaa työtään. Myös taiteilijoiden pitämää ryhmäpajatoimintaa on käytössä melko laajasti. (Seppänen, Behm & Taipale, 2018, s. 4)

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyön tarkoitus oli kartoittaa Raision kaupungin alueella asuvien ikäihmisten kulttuurimieltymyksiä ja mikä mahdollisesti estää tai edistää niihin osallistumisen. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Raision kaupungin kulttuuritoimen kanssa. Opinnäytetyön tulosten pohjalta kulttuuritoimi voi jatkossa hyödyntää saatua tietoa suunnittelun ja organisoinnin tukena. Näin pyritään tuomaan taide- ja kulttuuritapahtumia lähemmäs ikäihmisiä.

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset määräytyivät opinnäytetyön tavoitteiden sekä tarkoitusten pohjalta. Tutkimuskysymyksiin vastataan määrällisen aineiston avulla, joka kerättiin kyselylomakkeen avulla raisiolaisilta kotona asuvilta ikäihmisiltä. Tutkimuskysymykset ovat:

- Millaisia ovat kotona asuvien ikäihmisten kulttuurimieltymykset?
- Mikä tekijät rajoittavat ja edistävät kotona asuvien ikäihmisten kulttuuritapahtumiin osallistumista?
- Miten kulttuurimieltymykset eroavat eri ikäryhmissä?

4.2 Määrällinen kartoittava tutkimus

Opinnäytetyö on määrällinen kartoittava tutkimus ja kaikki aineisto tallennettiin numeraalisesti taulukkomuotoon. Kartoittavalla tutkimuksella on tarkoitus selittää, kuvata, kartoittaa, vertailla tai ennustaa asioita tai ominaisuuksia. Sillä pyritään myös löytämään tarkasteltavasta aiheesta keskeisiä malleja ja teemoja. Kartoittavan tutkimuksen tavoitteena on etsiä uusia näkökulmia tukittavalle asialle. (Vilka, 2007 ss. 14–28)

Määrällinen tutkimus eli, kvantitatiivinen tutkimus vatsaa kysymyksiin: kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. Määrällisessä tutkimuksessa tietoa tarkastellaan numeerisesti, jolloin tutkittavia asioita ja niiden ominaisuuksia käsitellään kuvaillen numeroiden avulla. Tavoitteena on löytää kerätystä aineistosta yleisiä lainalaisuuksia. Määrällisessä tutkimuksessa on ominaista käyttää strukturoitua kyselylomaketta, jolloin kysymykset vakioidaan kysymyksiksi ja vaihtoehdoiksi ennalta, niin että kaikki ymmärtävät kysymykset samalla tavalla. Kyselylomaketta käytetään, kun havaintoyksikkönä on henkilö ja halutaan tietää esimerkiksi mielipiteitä. Määrällisessä tutkimuksessa on tyypillistä, että vastaajien määrä on suuri. Kun käytetään tilastollisia menetelmiä, suositeltava vastausten vähimmäismäärä on 100. Mitä suurempi otos on, sitä paremmin se edustaa perusjoukon keskimääräistä mielipidettä tutkittavasta asiasta. (Vilka, 2007 ss. 14–28)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin strukturoitua kyselylomaketta. Kysely on aineistonkeruu menetelmä, jossa kysymysten muoto on vakioitu ja kaikilta

kysytään samat asiat, samassa järjestyksessä ja samalla tavalla. Kyselyitä käytetään tutkimuksissa, kun tutkittavana on henkilö ja häntä koskevat mielipiteet. (Vilka, 2007, s. 27)

Määrälliselle tutkimukselle on tyypillistä etsiä syy-seuraus-suhteita eli kausaalisuhteita. Kausaalisuus tarkoittaa että, jokin asia johtuu jostakin. (Vilka, 2007, s. 23) Tässä opinnäytetyössä selvitettiin esimerkiksi, miksi ikäihmiset eivät osallistu kulttuuritoimintaan ja se on kausaalisuhteiden etsimistä.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA ANALYYSI MENETELMÄT

Tutkimusaineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella, jota jaettiin eri ikäihmisten palvelupisteissä Raision kaupungin alueella. Kyselystä tehtiin myös Webropol-kysely, joka laitettiin Raision kaupungin kotisivuille. Internetkyselyä käytettiin rinnakkaisena tiedonkeruumenetelmänä. Internetkyselyssä kaikilla perusjoukkoon kuuluvilla ihmisillä on mahdollisuus osallistua kyselyyn. (Heikkilä, 2014, s. 19)

5.1 Aineiston keruu ja käsittely

Otos on perusjoukon osa, jolla pyritään saamaan kokonaiskuva koko perusjoukosta. Tästä syystä jokaisella perusjoukkoon kuuluvalla tulisi olla mahdollisuus valikoitua otokseen. Kun otos sisältää samassa suhteessa ominaisuuksia kuin perusjoukko on otos tarpeeksi edustava. Otos ei kuitenkaan koskaan täysin kuvasta perusjoukkoa ja saadut tulokset eivät välttämättä päde perusjoukkoon. Kuitenkin jos otos on tarpeeksi suuri, tulee siihen enemmän perusjoukon ominaisuuksia. Mitä suurempi otos, sitä luotettavampi tulos. (Vilka, 2007, ss. 56–57)

Tässä tutkimuksessa perusjoukkona oli raisiolaiset kotona asuvat yli 60-vuotiaat ikäihmiset. Alkuperäinen tarkoitus oli ottaa osittaisella otantamennettelyllä Raision kaupungin alueella kotona asuvista ikäihmisistä kustakin ikäryhmästä otos ja lähettää kyselylomake kirjeitse kotiin. Tämä osoittautui kuitenkin arvokkaaksi ja erittäin haastavaksi vaihtoehdoksi. Postissa lähetetyn kyselyn ongelmaksi voi muodostua kato, että lomakkeet palautuvat hitaasti ja vastausprosentti jää pieneksi. Postitse lähetetyissä kyselylomakkeissa vastausprosentiksi voi jäädä jopa 30–40 prosenttia. (Hirsijärvi, Remes & Saavaara, 1997, s. 196)

Koska tavoitteena oli saada mahdollisimman paljon vastaajia, muutettiin suunnitelmia ja jaettiin lomakkeet pisteisiin, joissa käy paljon kotona asuvia ikäihmisiä. Kyselylomakkeet jaettiin Raision kaupungin toimipaikkoihin, joissa käy paljon ikäihmisiä. Toimipaikat olivat Ikäihmisten palvelukeskus

Hulvela, ikäihmisten neuvontapiste Olkkari, Ikäihmisten liikuntaryhmäpaikka Kerttula sekä Raision kirjastotalo. Yhteensä lomakkeita jaettiin 125 kappaletta. Kyselystä tehtiin myös Webropol-kysely, joka laitettiin Raision kaupungin kotisivuille. Tähän vastasi 21 ikäihmistä.

Kyselylomake (Liite 1) laadittiin yhdessä Raision kaupungin kulttuuritoimen kanssa. Kyselylomakkeella oli neljä taustakysymystä, joilla kysyttiin ikäryhmää, sukupuolta, siviilisäätyä sekä asumismuotoa. Kulttuuritapahtumissa ja -harrastuksissa käyntiaktiivisuutta kysyttiin yhdellä kysymyksellä.

Kulttuuritapahtumien kiinnostavuutta kysyttiin myös yhdellä kysymyksellä. Vaihtoehtoina oli elokuvat, kuvataide, musiikki, kirjallisuus, teatteri sekä kädentaidot.

Mitkä ovat edistäviä tai estäviä tekijöitä kulttuuritapahtumiin osallistumiseen kysyttiin molempia yhdellä kysymyksellä. Kyselylomakkeella kysyttiin myös, onko osallistunut Raision kaupungin järjestämiin kulttuuritapahtumiin sekä onko osallistunut ympäristökuntien järjestämiin kulttuuritapahtumiin, ja jos on niin missä ja mihin tapahtumiin. Tässä opinnäytetyössä kulttuuritapahtumalla tarkoitetaan jossain muualla kuin kotona tapahtuvaa kulttuuritoimintaa.

Tiedot kerättiin taulukkoon, jossa aineistoa pystyttiin käsittelemään numeraalisesti. Aineisto tallennettiin havaintomatriisiksi. Kaikki lomakkeet numeroitiin juoksevilla numeroilla ja kaikki tiedot kirjattiin ja tallennettiin taulukkoon. Havaintomatriisi on yhtä kuin kerätty aineisto. (Vilkka, 2007, s. 111)

Havaintomatriisilla ei voi esittää tutkimustuloksia se esittää havaintoyksiköiden antamat tiedot järjestelmällisesti. Havaintomatriisi on tutkijalle samanaikaisesti tutkimusaineisto sekä analysoinnin apuväline. (Vilkka, 2005, s. 169)

Palautuneet lomakkeet lasketaan ja verrataan niitä perusjoukon kokoon. Tämän jälkeen pystytään määrittelemään prosentteina vastaajien määrä suhteessa perusjoukkoon. (Vilkka, 2007, s. 60)

Raision kaupungin alueella asuu väestörekisterikeskuksen tilastojen mukaan 7 390 yli 60-vuotiasta joka on 30 prosenttia koko kunnan väestöstä. Väestöstä 60–64-vuotiaita on seitsemän prosenttia, 65–74-vuotiaita 13 prosenttia, 75–79-vuotiaita neljä prosenttia, 80–84-vuotiaita kolme prosenttia ja yli 85-vuotiaita kolme prosenttia. (Ikäihmisten hyvinvointiohjelma, 2018–2020, s. 6)

Tutkimusaineisto kerättiin ainoastaan tutkimukseen, ja tallentamisen jälkeen vastauslomakkeet hävitettiin sekä Webropol-kyselyn aineisto poistettiin. Vastauslomakkeesta ei voi tunnistaa vastaajaa.

5.2 Aineiston analyysi

Tämä opinnäytetyö analysoitiin kuvailevan tilastotieteen sekä tilastollisen päättelyn avulla. Kuvailevassa tilastotieteessä kerättyjen tulosten numeerisia tai määrällisiä tietoja voidaan kuvailla ja esitellä. Tilastollisella päätelyllä taas tuloksia, jotka on kerätty numeeristen tai määrällisten tietojen perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä. Nämä kaksi analyysitapaa kulkevat käsi kädessä tilastollisessa tutkimuksessa. (Mellin, 2006, s. 8)

Kuvaavat menetelmät pohjustavat usein tulosten syvällisempään analyysiin sekä selvittävät esimerkiksi riippuvuussuhteita tai yhteisvaihtelua. Määrällisen tutkimuksen peruskäsitteet ovat kuitenkin samat myös tilastollisesti kuvaavan analyysin tekemisessä. (Jyväskylän Yliopisto, 2015)

Frekvenssijakaumassa eli suorissa jakaumissa muuttujan vaihteluväli on jaettu luokkiin, joihin havaintojen lukumäärät ilmoitetaan. Frekvenssijakauma voi olla absoluuttinen, jolloin lukumäärät ilmoitetaan absoluuttisesti tai suhteellinen, jolloin frekvenssit on jaettu kokonaismäärällä. Prosentuaalisessa jakaumassa frekvenssit ilmoitetaan prosentteina. (KvantiMOTV, 2003)

Ristiintaulukointi kuuluu tilastollisen analyysin keinoihin. Ristiintaulukoinnilla tutkitaan muuttujien (esim. kulttuurimieltymys) ja niiden välistä riippuvuutta (esim. ikäryhmä). Riippuvuus- tai riippumattomuustarkastelussa tutkitaan, onko tarkastelun kohteena olevan selitettävän muuttujan (esim. kulttuurimieltymys) erilaisia eri luokissa (esim. ikäryhmä). (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, 2004)

Ristiintaulukoinnin avulla saadaan tietoa, miten eri muuttujat ovat riippuvaisia toisistaan ja niiden avulla voidaan päätellä, miten jotkut asiat esimerkiksi vaikuttavat toisiinsa. Havaintojen määrät muutetaan prosenttiluvuksi, jolloin taulukosta tulee havainnollisempi ja luettavampi. (Vilka, 2007, s. 120, 129)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin prosentuaalista frekvenssijakaumaa sekä ristiintaulukointia ja tulokset esitettiin prosenttilukuina. Näin saadaan jakauma eri-ikäisten ikäihmisten kulttuurimieltymyksistä ja tuloksia voidaan käyttää hyödyksi ikäihmisten kulttuuritarjonnan suunnittelussa.

Ristiintaulukoinnin ja korrelaatiokertoimen avulla saadaan tietoa miten eri muuttujat ovat riippuvaisia toisistaan ja niiden avulla voidaan päätellä, miten jotkut asiat esimerkiksi vaikuttavat toisiinsa. Havaintojen määrät muutetaan prosenttiluvuksi, jolloin taulukosta tulee havainnollisempi ja luettavampi. (Vilka, 2007, s. 120, 129)

5.3 Tulosten esittäminen

Määrällisessä tutkimuksessa tulokset esitetään taulukoin, kuvioin, tunnusluvuin ja tekstinä. Tulosten esittäminen tulee olla tutkijasta riippumatonta, ja tulokset tulee esittää niin, että niistä ei saa väärää kuvaa. Numeeriset ja graafiset taulukot ja kuviot havainnollistavat testiä sekä lisäävät tekstin ymmärrettävyyttä. (Vilkkä, 2007, s. 135) Tässä opinnäytetyössä tulokset esitetään pylväskuvioilla. Jokainen pylväs kuvaa muuttujaa kussakin ikäryhmässä.

Tulosten esittäminen ei kuitenkaan voi jäädä pelkiksi numeroiksi. Tutkijan tulee pystyä esittämään tuloksia myös tutkimusongelman kannalta. Tutkijan tulee hahmottaa tulosten merkitystä tutkimusongelman kautta ja pystyä selittämään sisältöä siten, että se tulee ymmärrettäväksi lukijalle. Tulosten tulkinta ja johtopäätökset esitetään aina sanallisesti, samalla tutkija pohtii tulosten merkitystä omalla tutkimusalueellaan ja tekee niistä johtopäätöksiä. (Vilkkä, 2007, s. 147)

5.4 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyössä noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä, joka tarkoittaa sitä, että kysymysasettelu ja tavoitteet, aineiston kerääminen ja käsittely, tulosten esittäminen ja aineiston säilytys eivät loukkaa kohderyhmää eikä hyvää tieteellistä tapaa. Tutkittavalla on oikeus olla vastaamatta lähetettyyn kyselyyn, tiedon kerääminen ja käsittely ovat luottamuksellista ja vastaajaa ei voida tunnistaa vastauksista. Opinnäytetyön tulokset ovat julkisia sekä myös yhteistyötaho. Tutkijan tehtävänä on minimoida haitat ja maksimoida tutkimuksen hyödyt. (Vilkkä, 2007, ss. 90–91)

Tutkimusprosessissa ja tutkimustuloksissa tavoitteena on mahdollisimman objektiivinen tutkimus. Objektiivisuuteen auttaa, että kysely tehdään kyselylomakkeella, jolloin tutkijalla ja tutkittavalla on mahdollisimman etäinen suhde toisiinsa eivätkä he tapaa toisiaan. Näin tutkittava ei pysty vaikuttamaan tutkijaan ja tutkimustuloksiin. (Vilkkä, 2007, s. 16)

Validius eli pätevyys on tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite, jolla tarkoitetaan mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata (Hirsjärvi ym., 2014, s. 231). Tutkijan tulee arvioida tutkimuksensa suunnittelua ja toteutusta sekä tulosten pätevyyttä. Mittaus-, käsittely-, kato- ja otantavirheiltä ei määrällisessä tutkimuksessa voi välttyä. Tutkijan tulee olla rehellinen tutkimuksen virheiden suhteen ja arvioida, miten ne mahdollisesti vaikuttavat tutkimuksen tuloksiin ja niiden hyödyntämiseen. (Vilkkä, 2007, s. 154)

Tässä tutkimuksessa kysymykset on pyritty tekemään niin, että niillä saadaan kerättyä ainoastaan haluttu tieto ja, että kysymyksiä ei voi käsittää kuin yhdellä tavalla. Kyselylomakkeen mukana oli saatekirje (Liite 2) jossa kerrottiin tutkimuksen tavoite ja tarkoitus. Saatekirjeessä kerrottiin myös,

että vastaajaa ei voida tunnistaa ja vastaukset kerätään vain tätä tutkimusta varten. Saatekirjeessä kerrottiin myös, että tallentamisen jälkeen vastauslomakkeet hävitetään. Ennen kyselylomakkeen lähettämistä saatiin tutkimuslupa Raision kaupungin sosiaali- ja terveystoimen johtavalta hoitajalta.

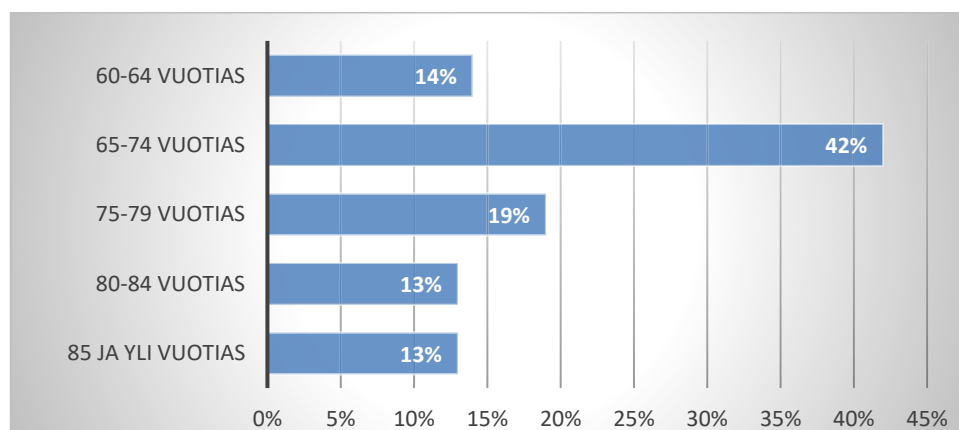
Kyselylomakkeita jaettiin ikäihmisten palvelupisteissä, liikuntaryhmässä sekä kirjastotalossa. Tämä voi vaikuttaa siihen, että vastaajat olivat keskimääräistä aktiivisempia ikäihmisiä. Tavoite saavuttaa myös vähemmän aktiiviset ikäihmiset jäi näin todennäköisesti saavuttamatta.

6 TULOKSET

Vastauksia saatiin takaisin 64 kappaletta. Näistä 21 oli Webropol-kyselyn vastauksia ja loput 43 eri palvelupisteistä palautettuja. Liikuntaryhmistä palautui 16 vastausta, Hulvelan ja Olkkarin palvelupisteistä 20 sekä kirjastosta seitsemän. Lomakkeita jaettiin yhteensä 125 kappaletta, joista palautui 43 lomaketta, vastausprosentiksi muodostui 34 prosenttia. Koko Raision kaupungin ikäihmisistä kyselyyn vastasi yksi prosentti. 60–64-vuotiaista Raisiolaisista ikäihmisistä kyselyyn vastasi 0,5 prosenttia. 65–74 vuotiaista 0,9 prosenttia, 75–79-vuotiaista 1,3 prosenttia, 80–84-vuotiaista 1 prosentti ja yli 85-vuotiaista 1,1 prosenttia koko Raision kaupungin alueen ikäihmisistä.

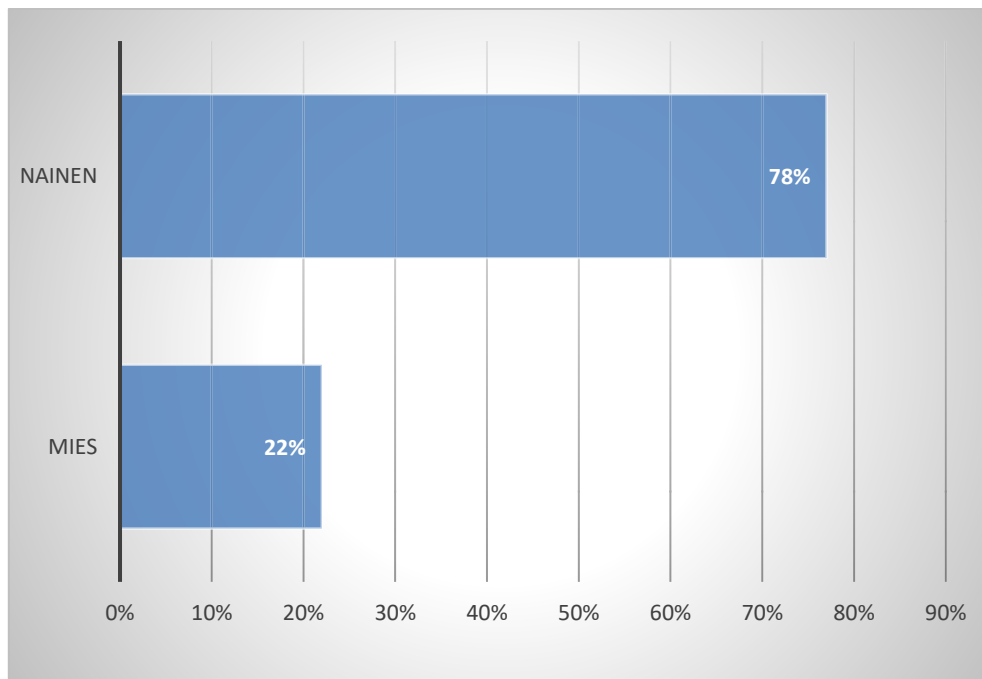
6.1 Taustatiedot

65–74-vuotiaat muodostivat ikäryhmittäin tarkasteltuna suurimman vastaajaryhmän. Vastaajista 14 prosenttia (n=9) kuului ikäryhmään 60–64-vuotiaat, suurin vastaajaryhmä 42 prosenttia (n=27) kuului ikäryhmään 65–74-vuotiaat. 19 prosenttia (n=12) vastaajista kuului ikäryhmään 75–79-vuotiaat ja ikäryhmiin 80–84-vuotiaat sekä yli 85-vuotiaat kumpaankin kuului 13 prosenttia (n=8) vastaajista (Kuva 2).

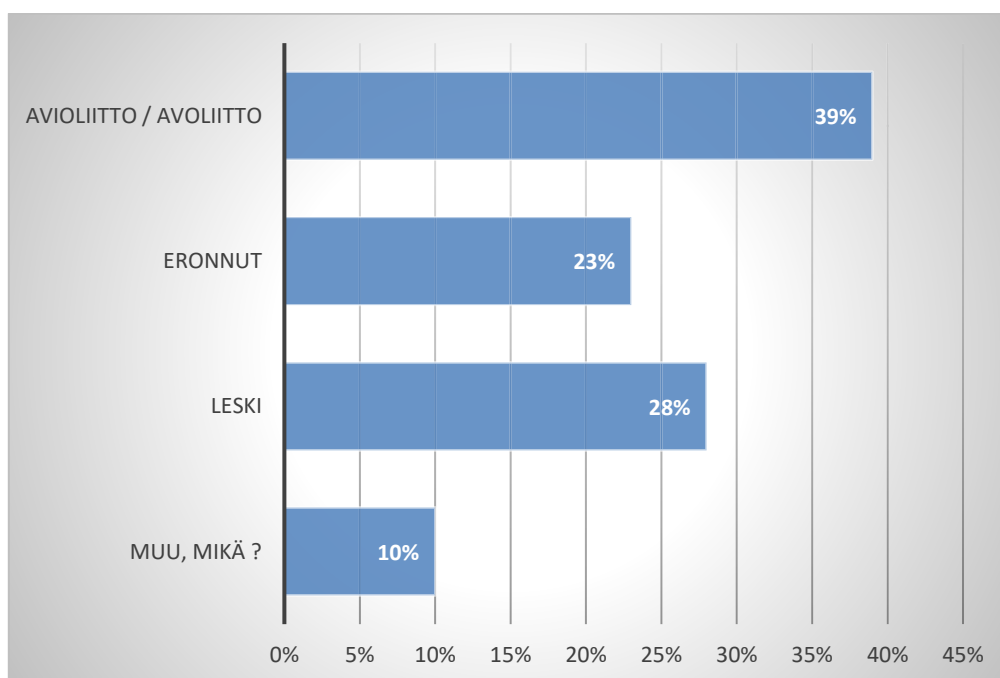
Kuva 2. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma (n= 64).

Vastaajista suurin osa 78 prosenttia (n=49) oli naisia ja 22 prosenttia (n=14) oli miehiä. Yksi vastaaja ei ilmoittanut sukupuoltaan (Kuva 3).

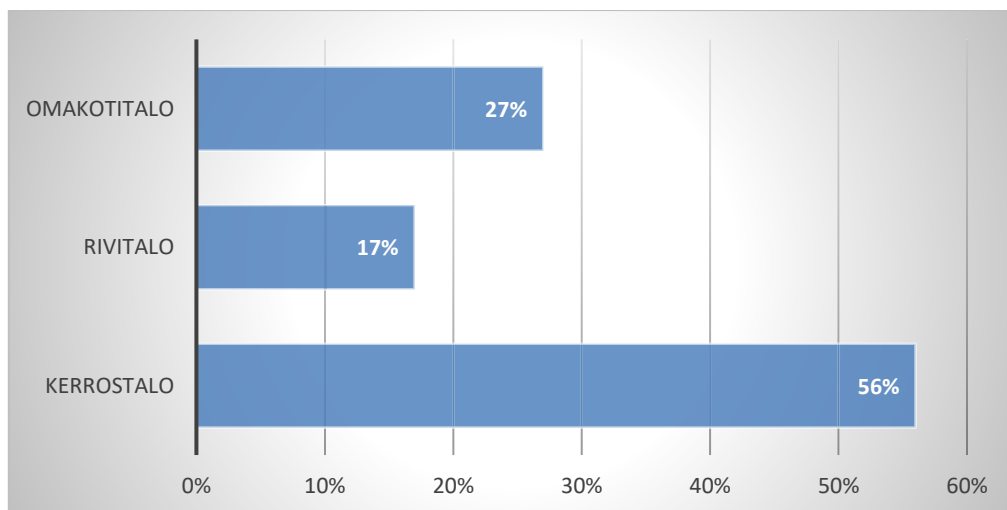
Kuva 3. Sukupuoli (n = 63).

Vastaajista 39 prosenttia (n=25) oli avioliitossa. 23 prosenttia (n=15) oli eronnut (23%) ja 28 prosenttia (n=18) oli jäänyt leskeksi. Kymmenen prosenttia (n=6) vastaajista ilmoitti olevansa naimattomia (Kuva 4).

Kuva 4. Siviilisäätty (n= 64).

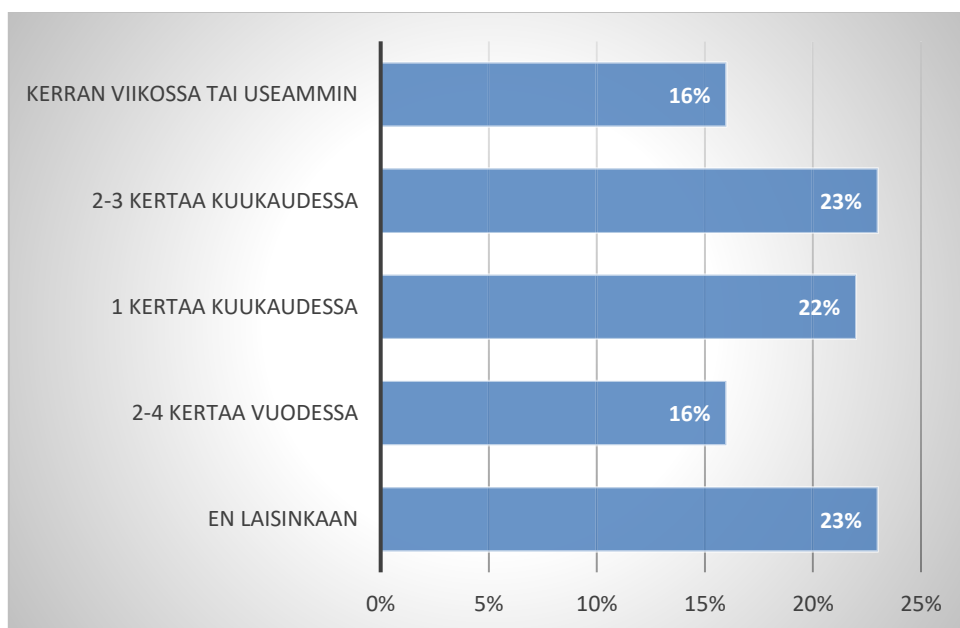
Asumismuotona kerrostaloasumisen oli yli puolella vastaajista 56 prosenttia (n=36). Omakotitalossa asuu 27 prosenttia (n=17) vastaajista ja rivitalossa 17 prosenttia (n=11) vastaajista (Kuva 5).

Kuva 5. Asumismuoto (n=64).

6.2 Kulttuuritapahtumiin osallistuminen

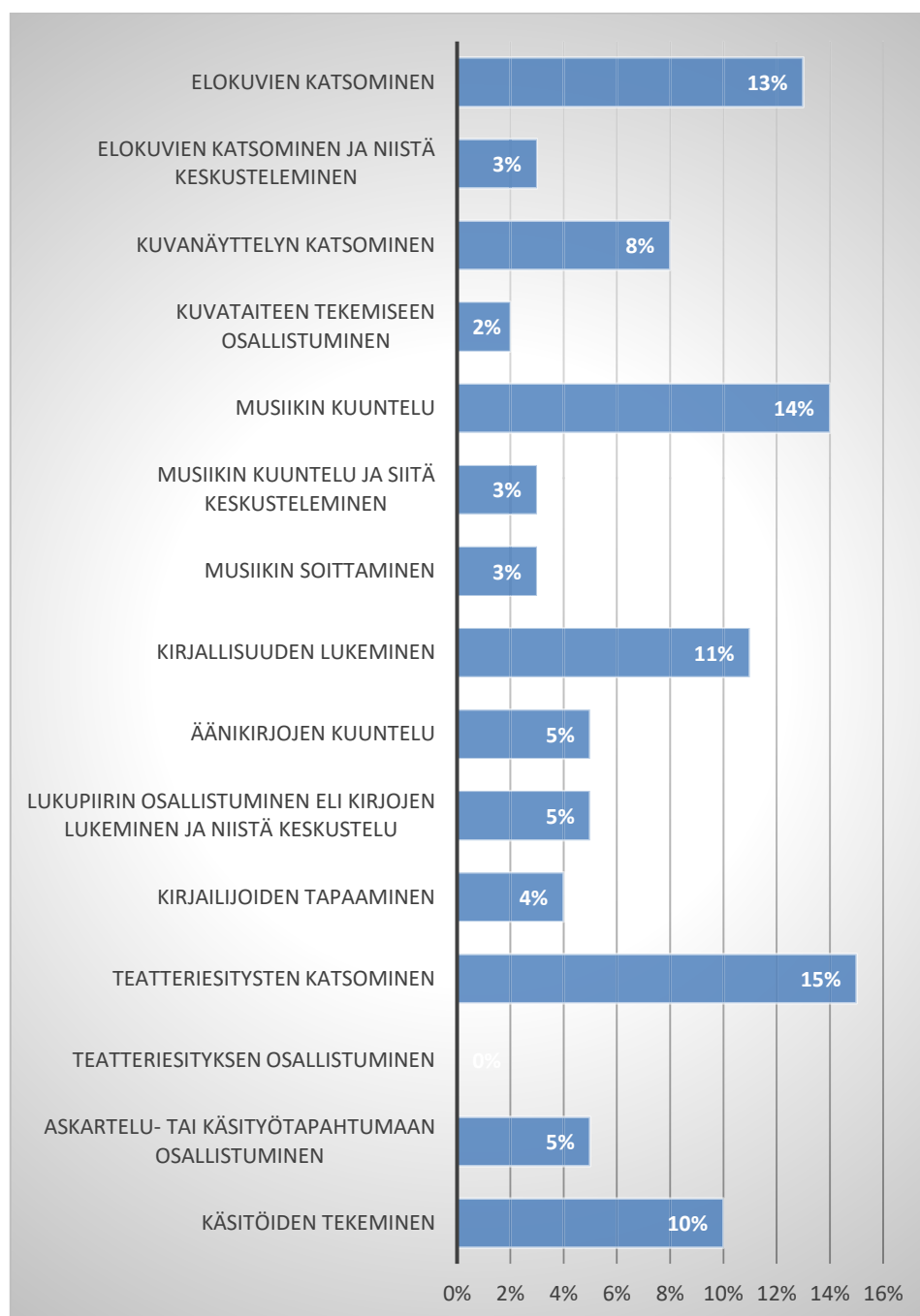
Yli puolet vastaajista (n=39), kertoi osallistuvansa kulttuuritapahtumiin vähintään kerran kuukaudessa. 16 prosenttia (n=10) vastaajista kertoi osallistuvansa kulttuuritapahtumiin vain kerran tai kaksi vuodessa ja jopa 23 prosenttia (n=15) vastaajista kertoi, ettei osallistu lainkaan kulttuuritapahtumiin (Kuva 6).

Kuva 6. Kulttuuritapahtumiin osallistuminen (n=64)

6.3 Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus

Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus jakaantui selvästi muutamaan suosituun tapahtumaan. Suosituin oli teatteriesitysten katseleminen, jonka valitsi 15 prosenttia (n=39) vastaajista. Musiikin kuuntelun valitsi 14 prosenttia (n=37) vastaajista ja elokuvien katsomisen 13 prosenttia (n=34) vastaajista. Kun taas enemmän sosiaalisuutta tarvitsevat tapahtumat kuten, jokin tekeminen ja siitä keskusteleminen, saivat vain kolmen prosentin kannatuksen. Teatteriesitykseen osallistumisen valitsi ainoastaan yksi vastaaja (0,38%) (Kuva 8).

Kuva 8. Kiinnostavat kulttuuritapahtumat (n= 257)

6.4 Ikäryhmäiset erot

Tässä kohtaa tarkastellaan eri ikäryhmien välisiä eroja kulttuuritapahtumiin osallistumisaktiivisuudessa. Vastausvaihtoehdot olivat kerran viikossa tai useammin, 2–3 kertaa kuukaudessa, 1 kertaa kuukaudessa, 2–4 kertaa vuodessa ja en lainkaan.

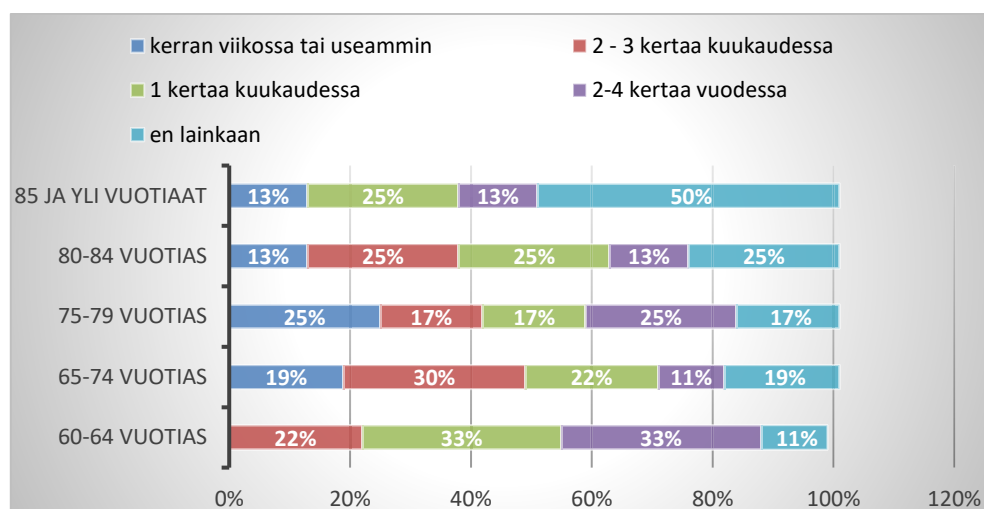
Vastaajat jakoutuivat sitten, että 14 prosenttia (n=9) oli 60–64-vuotiaita, 42 prosenttia (n=27) 65–74-vuotiaita, joka oli selvästi aktiivisin vastaajaryhmä. 19 prosenttia (n=12) vastaajista oli 75–79-vuotiaita ja 80–84-sekä yli 80-vuotiaita vastaajista oli molempia 13 prosenttia (n=8).

6.4.1 Kulttuuritapahtumiin osallistuminen eri ikäryhmissä

Kulttuuritapahtumiin osallistuminen eri ikäryhmissä kuvataan Kuvassa 7. Vanhimmassa ikäryhmässä yli 85-vuotiaista 50 prosenttia vastasi, että ei osallistu lainkaan kulttuuritapahtumiin, kun taas 60–64-vuotiaista vain 11 prosenttia ei osallistu lainkaan kulttuuritapahtumiin.

Vähintään kerran kuukaudessa kulttuuritapahtumiin osallistui yli puolet vastaajista kaikista muista ikäryhmistä paitsi yli 85-vuotiaista, joista vain 38 prosenttia osallistui enemmän kuin kerran kuukaudessa. Ikäryhmässä 65–74-vuotiaat olivat kaikkein aktiivisempia osallistujia, jopa 74 prosenttia osallistui kulttuuritapahtumiin vähintään kerran kuukaudessa.

Harvakseltaan muutaman kerran vuodessa tai ei lainkaan kulttuuritapahtumiin osallistuvista vastasi eniten ryhmä yli 85-vuotiaat 63 prosenttia. 60–64-vuotiaissa sekä 75–79-vuotiaissa aktiivisuus osallistua useasti ja harvakseltaan meni miltei tasan. Muutaman kerran vuodessa tai ei lainkaan, vastasi 60–64-vuotiaissa 41 prosenttia vastaajista ja 75–79-vuotiaissa 42 prosenttia vastaajista. Ikäryhmissä 80–84 sekä 65–74-vuotiaat oltiin selvästi aktiivisempia osallistujia.

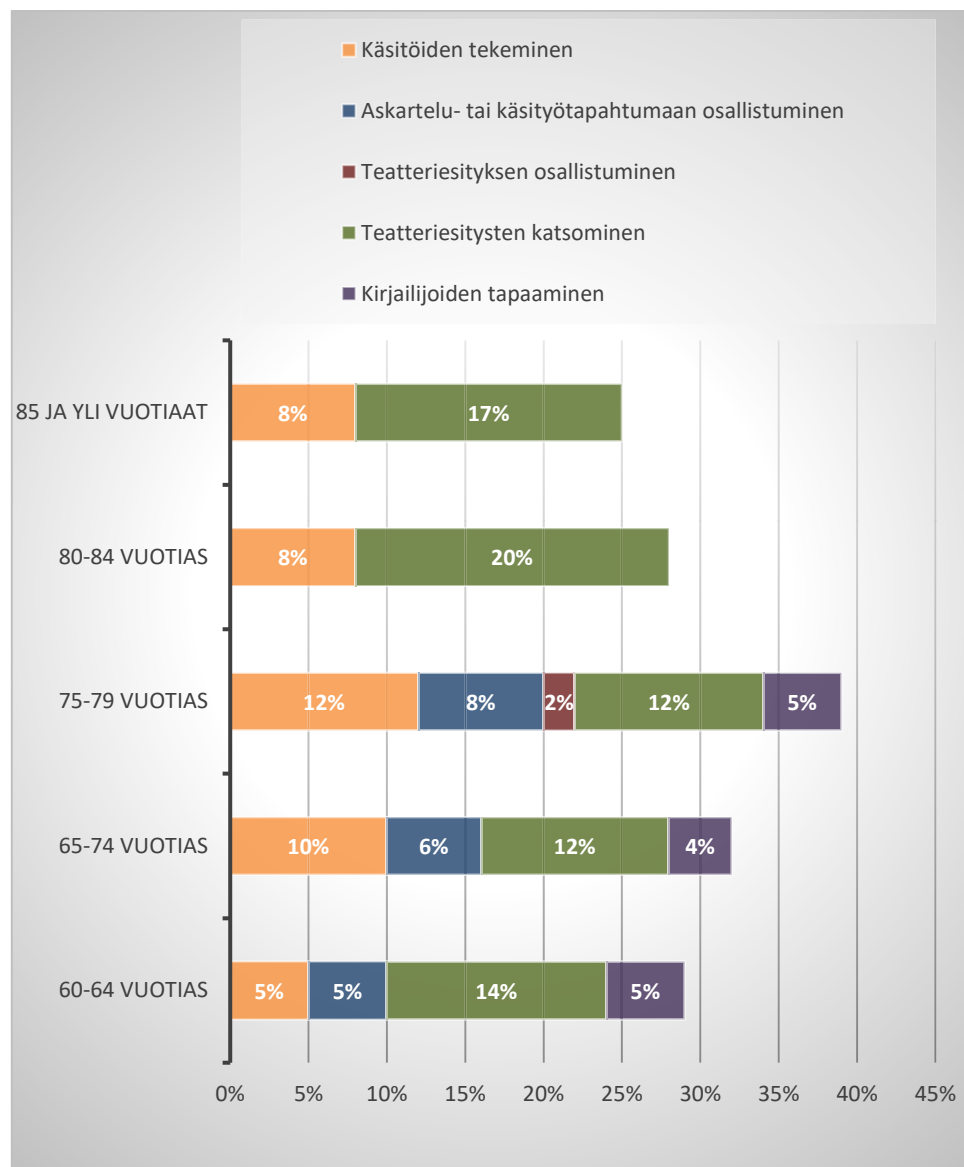

Kuva 7. Kulttuuritapahtumiin osallistuminen eri ikäryhmissä (n=64)

6.4.2 Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä

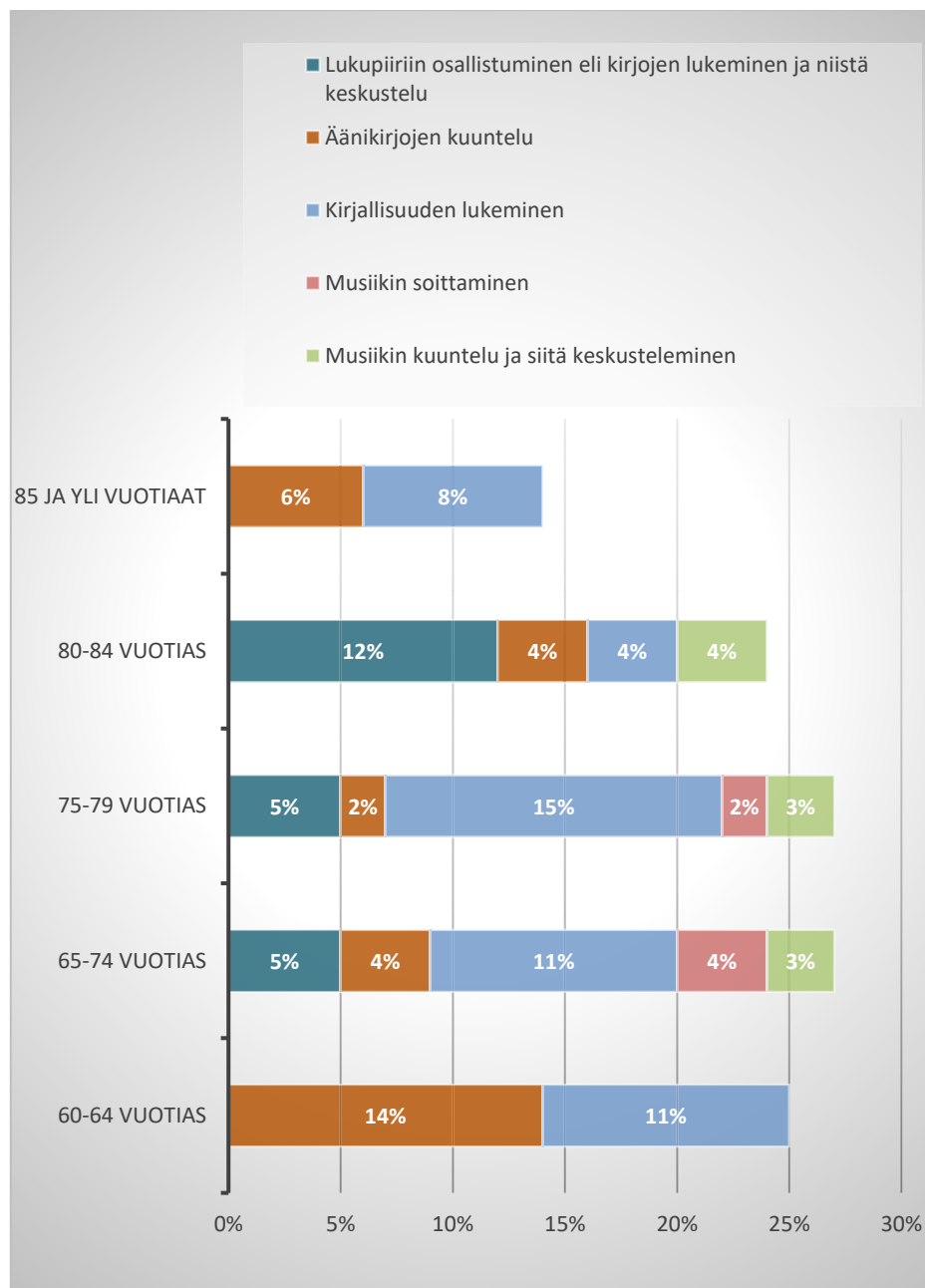
Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä on jaettu kolmeen taulukkoon (Kuvat 9–11). Kulttuuritapahtumien kiinnostavuutta kysyttiin siten, että vastaaja sai ympyröidä vaihtoehtoista kolme eniten kiinnostavaa vaihtoehtoa. Vaihtoehtoja oli ympyröity vaihtelevasti yhdestä kahdeksaan ja tuloksissa on otettu huomioon kaikki ympyröidyt vaihtoehdot. Valintoja oli yhteensä 257 kappaletta ja ne jakautuivat siten, että 60–64-vuotiaissa 37 valintaa, 65–74-vuotiaissa 118 valintaa, 75–79-vuotiaissa 59 valintaa, 80–84-vuotiaissa 25 valintaa ja yli 85-vuotiaissa 18 valintaa. Eniten kiinnostusta kaikissa ikäryhmissä herätti teatteriesitysten ja elokuvien katsominen sekä musiikin kuuntelu.

Käsitöiden tekeminen oli suosittuempaa 65–79-vuotiaissa, kuin muissa ikäryhmissä. Myös askartelu- ja käsityötapahtumiin osallistuminen sekä kirjailijoiden tapaaminen sai kannatusta alle 80-vuotiaissa (Kuva 9).

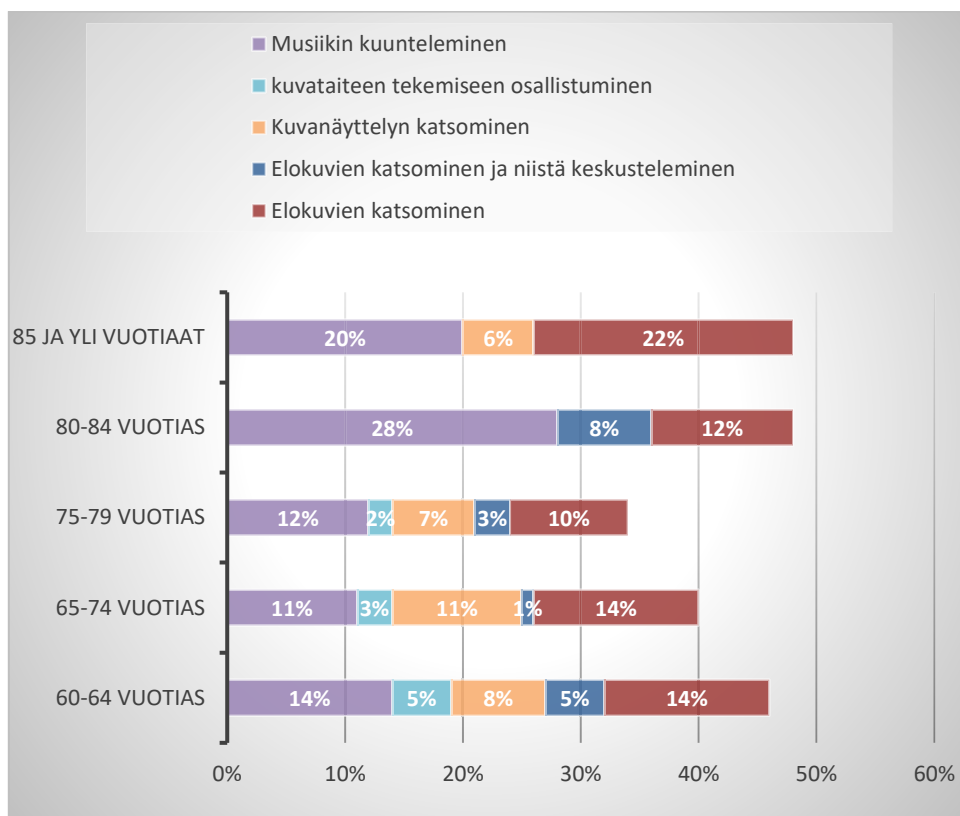
Kuva 9. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=257).

Lukupiiriin osallistuminen, kirjojen lukeminen ja niistä keskusteleminen sai kannatusta 65–84-vuotiaissa. Musiikin soittamisesta kiinnostui muutama vastaaja 65–79-vuotiaissa. Myös musiikin kuuntelemisen ja siitä keskustelemisen valitsi muutama 65–84-vuotias vastaaja (Kuva 10).

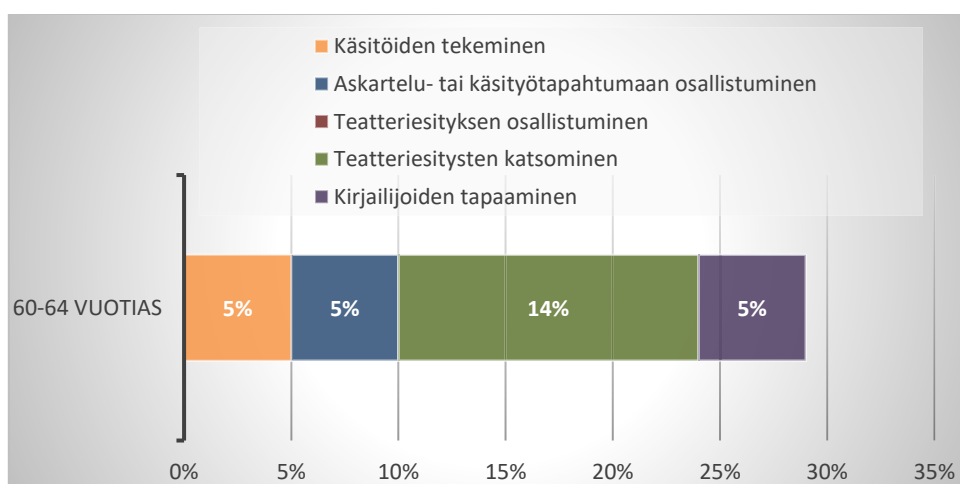
Kuva 10. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=257).

Musiikin kuunteleminen ja elokuvien katseleminen oli mielekkäintä tekemistä. Kuitenkin muutama 60–79-vuotias valitsi myös kuvataiteeseen tekemiseen osallistumisen. Myös elokuvien katselemisen ja niistä keskustelemisen valitsi muutama alle 85-vuotias vastaaja (Kuva 11).

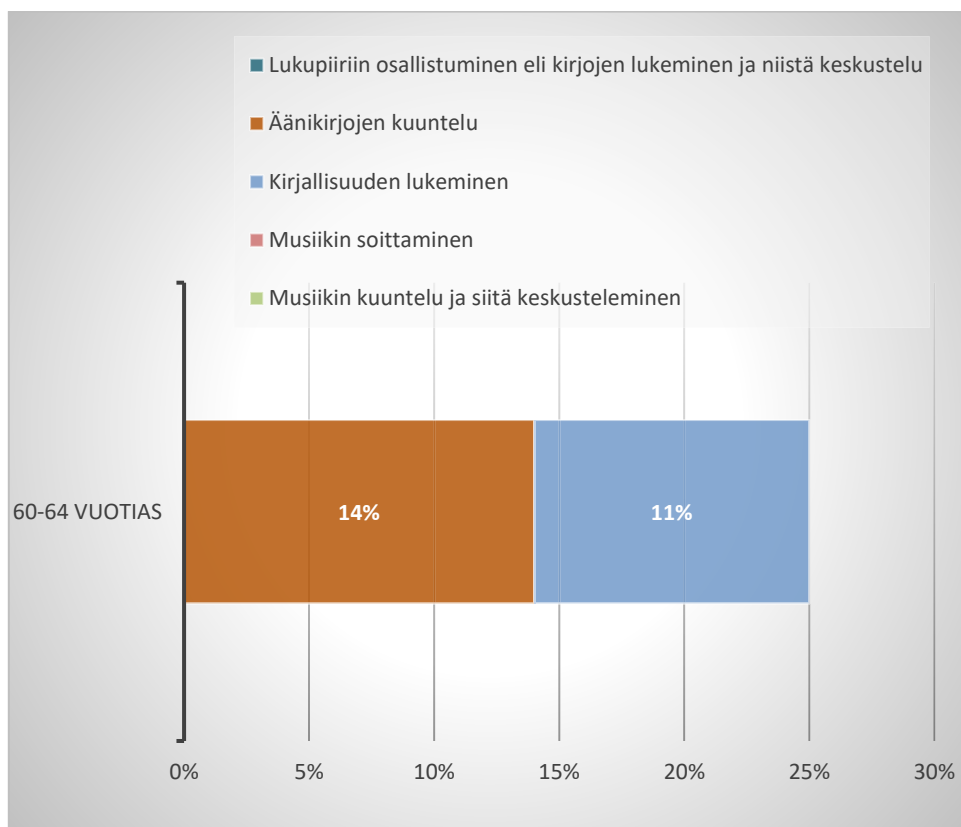

Kuva 11. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=257).

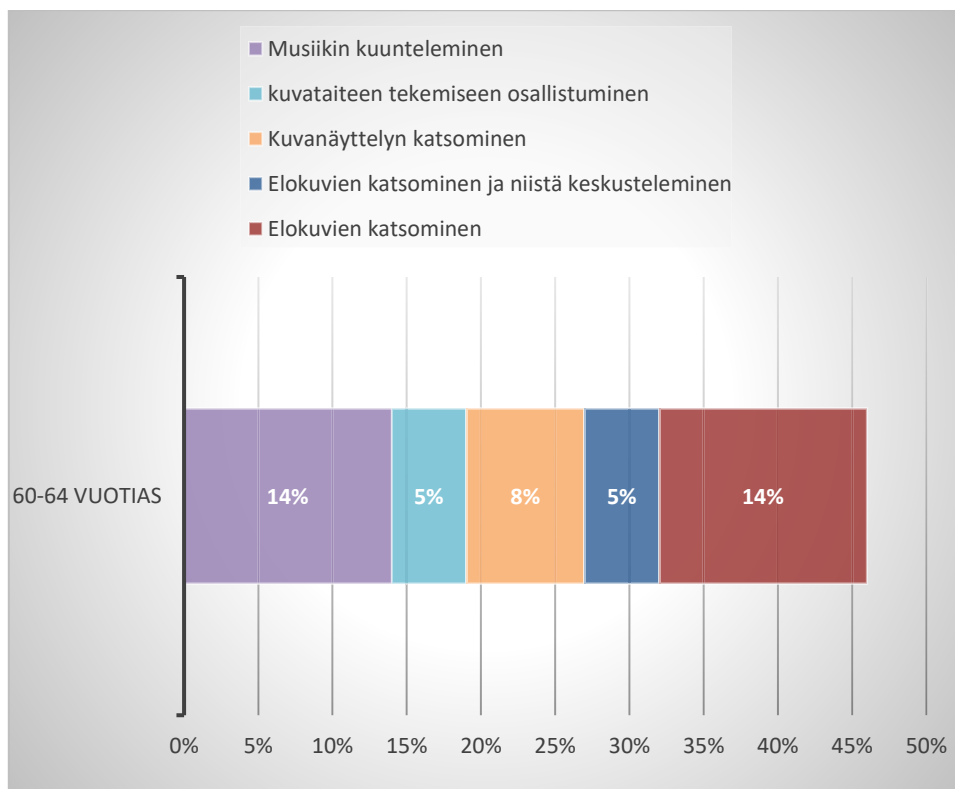
60–64-vuotiaissa valintoja tehtiin 37 ja eniten mielenkiintoa herätti äänikirjojen kuuntelu, teatteriesitysten ja elokuvien katsominen, sekä musiikin kuuntelu, ne saivat kaikki 14 prosentin (n=5) kannatuksen. 11 prosenttia (n=4) vastaajista valitsi kirjallisuuden lukemisen. Kuvanäyttelyiden katsomisen valitsi kahdeksan prosenttia (n=3) vastaajista. Viisi prosenttia vastaajista (n=2) valitsi mielekkääksi tekemiseksi elokuvien katsomisen ja niistä keskustelemisen, kuvataiteen tekemiseen osallistumisen, kirjailijoiden tapaamisen, askartelu- tai käsityötapahtumaan osallistumisen sekä käsitöiden tekemisen (Kuvat 12–14).

Kuva 12. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=37).

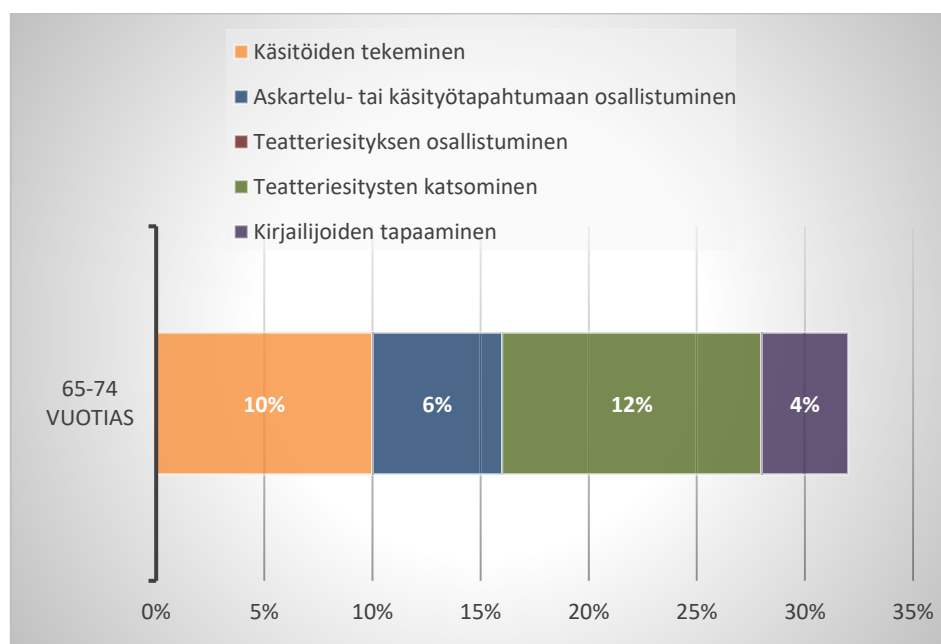

Kuva 13. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=37).

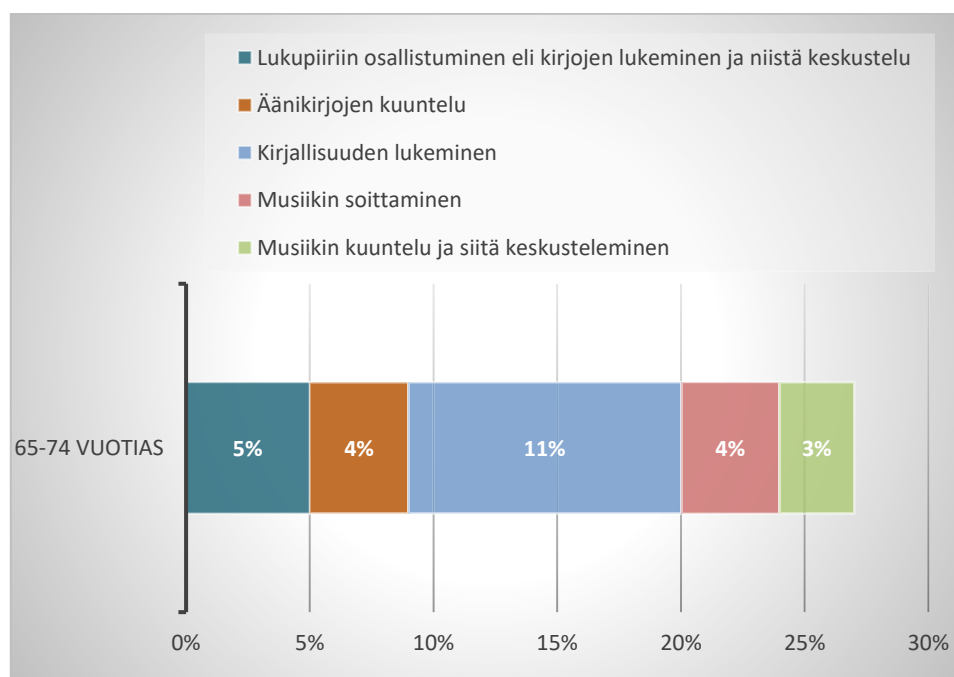

Kuva 14. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=37).

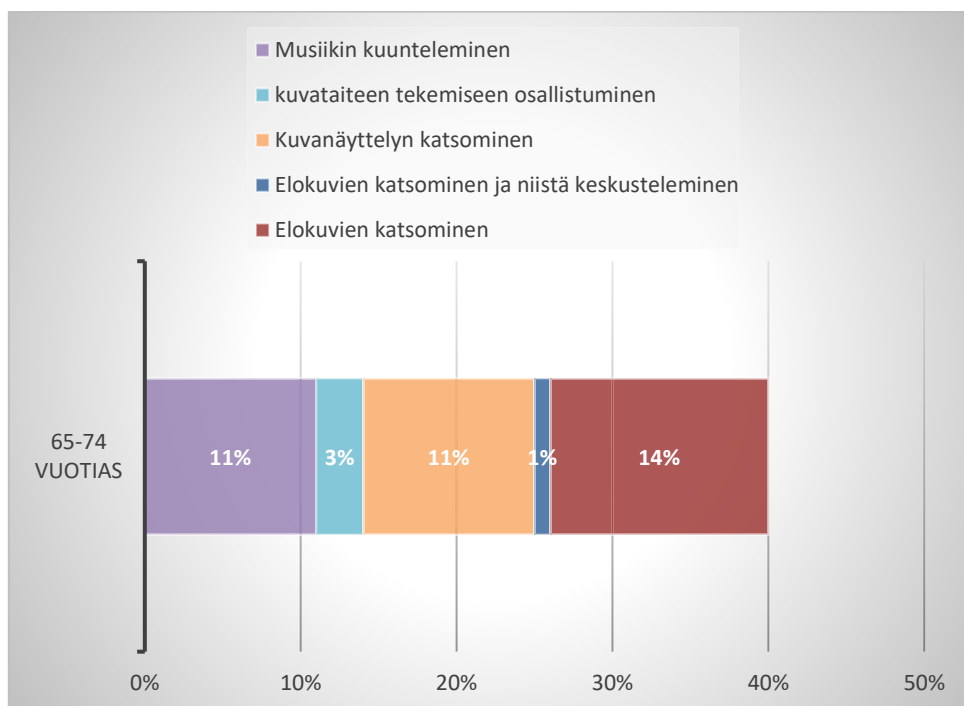
Ikäryhmässä 65–74-vuotta valintoja tehtiin eniten 118 kappaletta. Kiinnostavammaksi kulttuuritapahtumaksi valikoitui elokuvien katsominen, joka sai 14 prosentin (n=16) kannatuksen. Teatteriesitysten- ja kuvanäyttelyiden katsominen valittiin seuraavaksi suosituimmaksi, molemmat sai noin kymmenen prosentin kannatuksen. Vähiten valintoja sai musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen sekä kuvataiteen tekeminen ja siihen osallistuminen. Myös elokuvien katsominen ja niistä keskusteleminen sai vain yhden prosentin kannatuksen. (Kuvat 15–17)

Kuva 15. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=118).

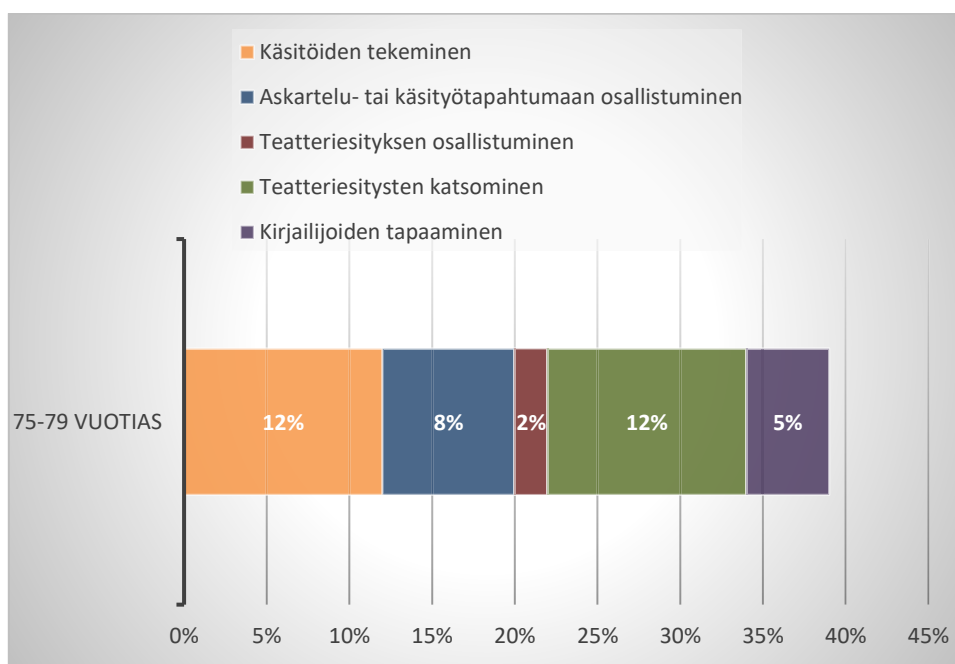

Kuva 16. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=118).

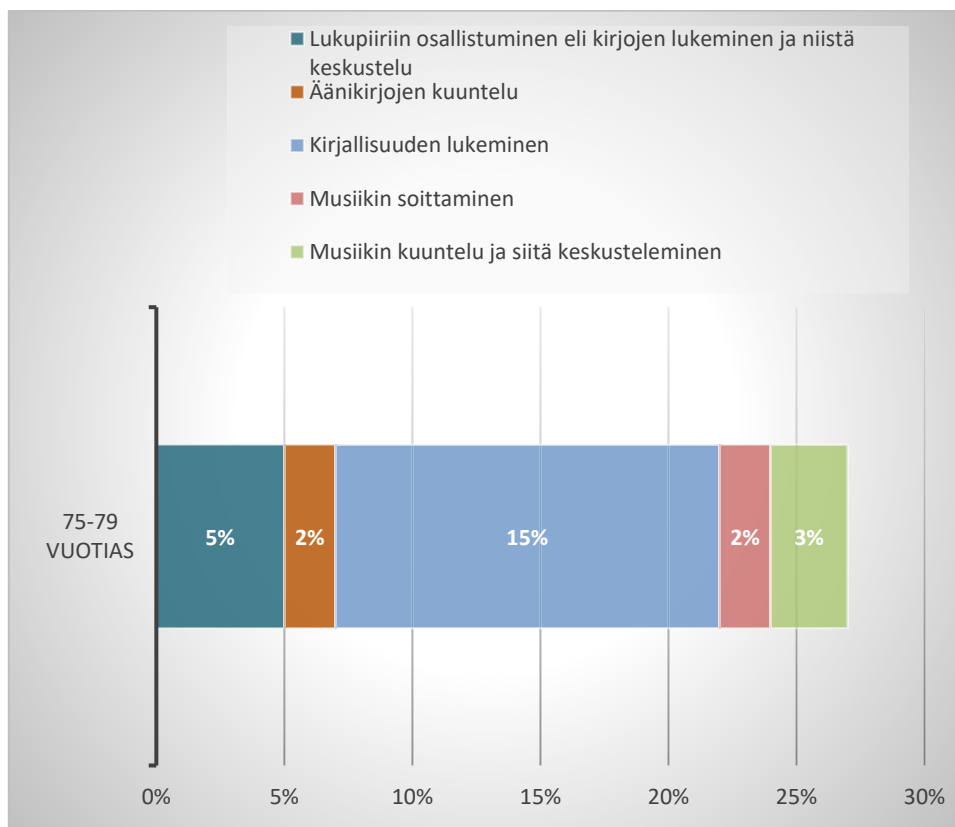

Kuva 17. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=118).

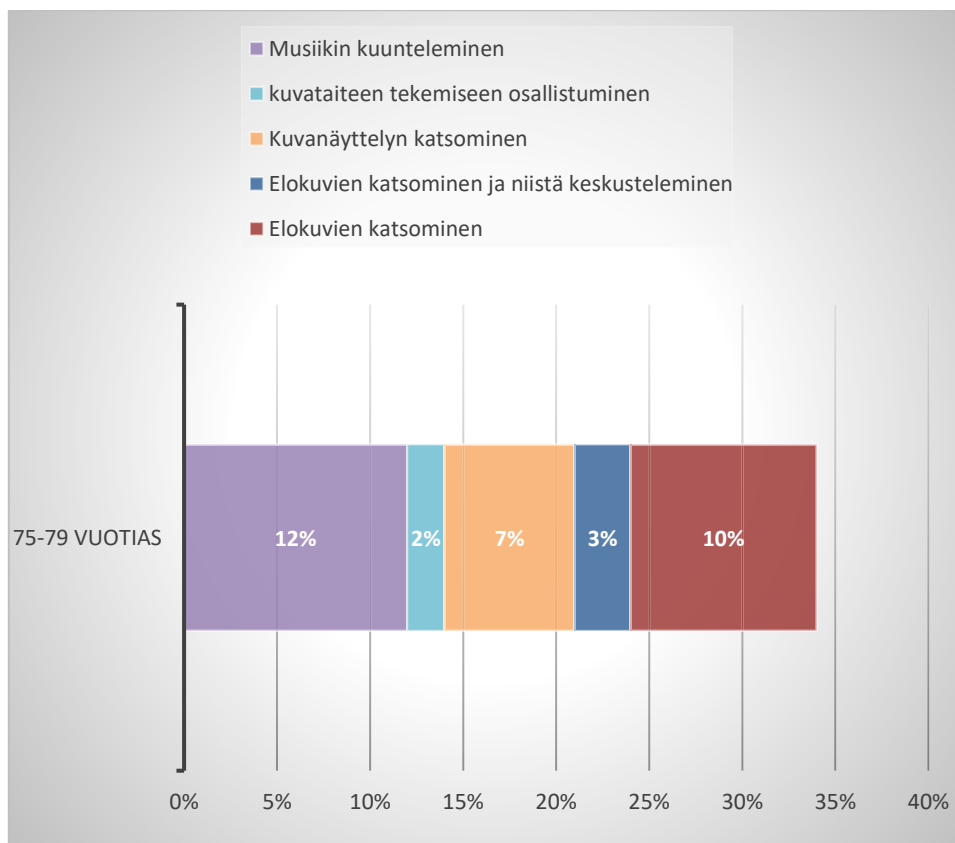
Ikäryhmässä 75–79-vuotta valintoja oli 59. Kirjallisuuden lukeminen sai eniten kannatusta 15 prosenttia. Käsityöt, teatteriesitysten katsominen sekä musiikin kuuntelu tulivat hyvinä kakkosina 12 prosenttia. Vähiten kannatusta sai teatteriesityksiin osallistuminen, äänikirjojen kuuntelu, musiikin soittaminen sekä kuvataiteen tekemiseen osallistuminen. Jokainen sai vain kaksi prosenttia valinnoista (Kuvat 18–20)

Kuva 18. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=59).

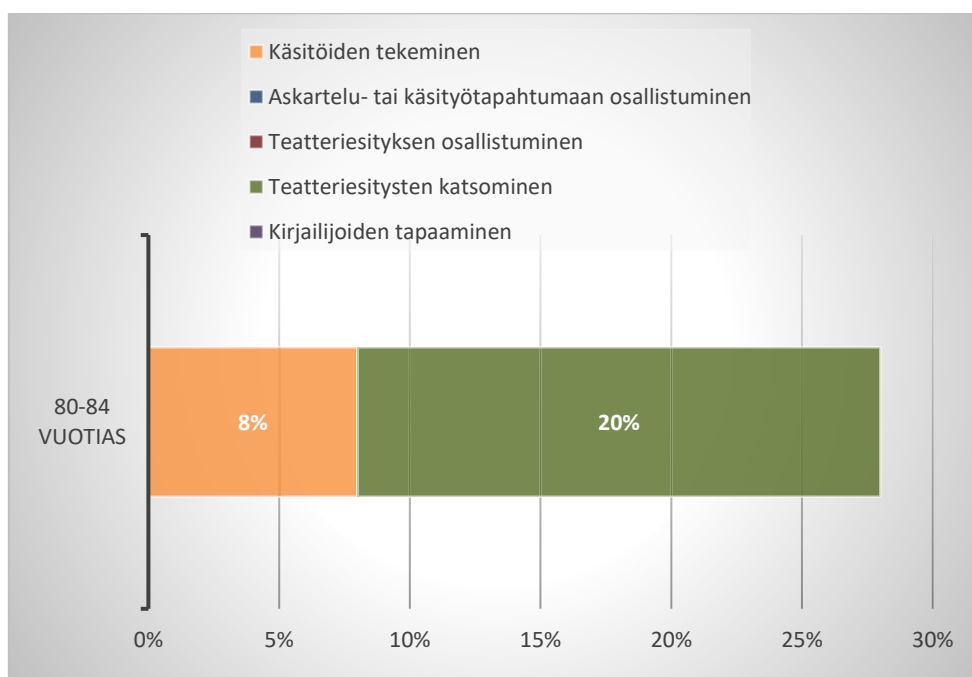

Kuva 19. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=59).

Kuva 20. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=59).

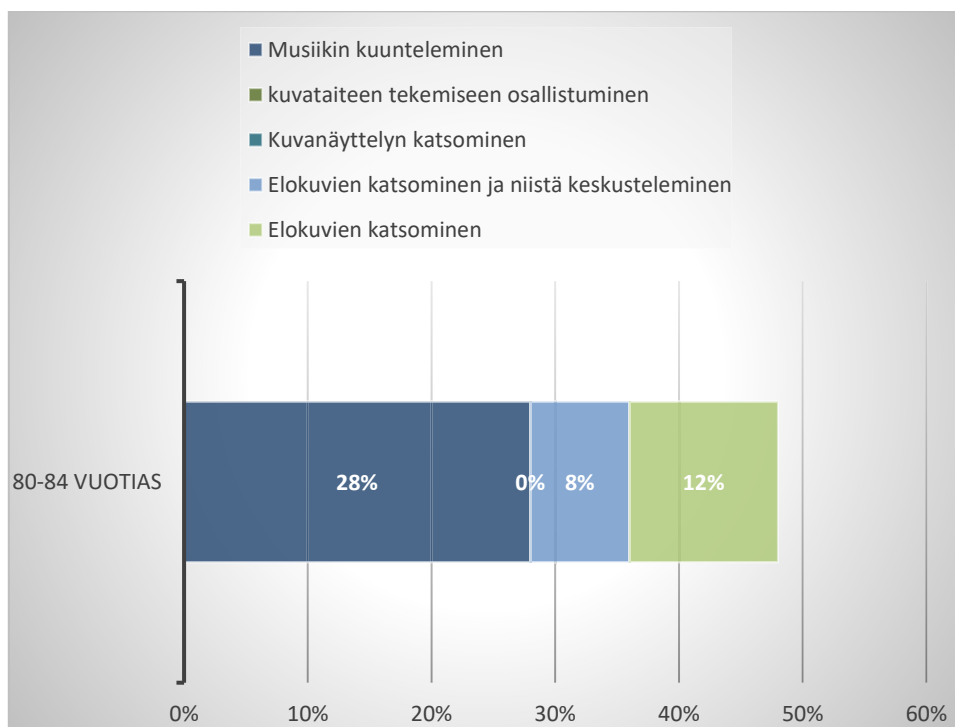
Ikäryhmässä 80–84-vuotta valintoja tehtiin 25 eri kulttuuritapahtumien välillä. Eniten kannatusta annettiin musiikin kuuntelulle 28 prosenttia. Myös teatteriesitysten katseleminen sai 20 prosentin kannatuksen. Lukupiiriin osallistuminen ja siitä keskusteleminen sekä elokuvien katseleminen sai tässä ikäryhmässä 12 prosentin kannatuksen. Musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen, kirjallisuuden lukemisen ja äänikirjojen kuuntelemisen saivat vähiten kannatusta vain neljä prosenttia (Kuvat 21–23).

Kuva 21. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=25).

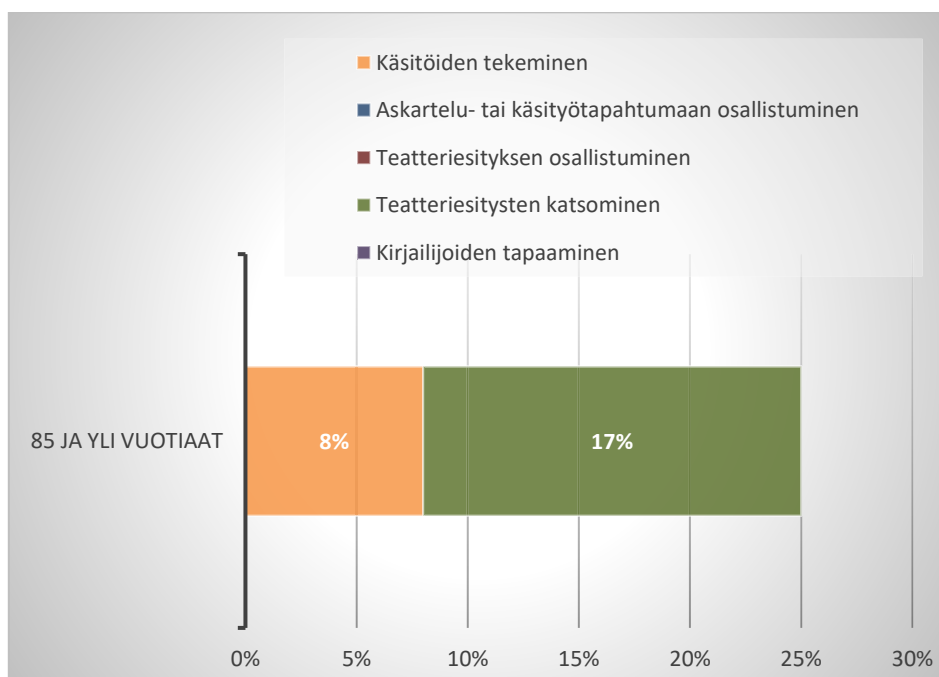

Kuva 22. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=25).

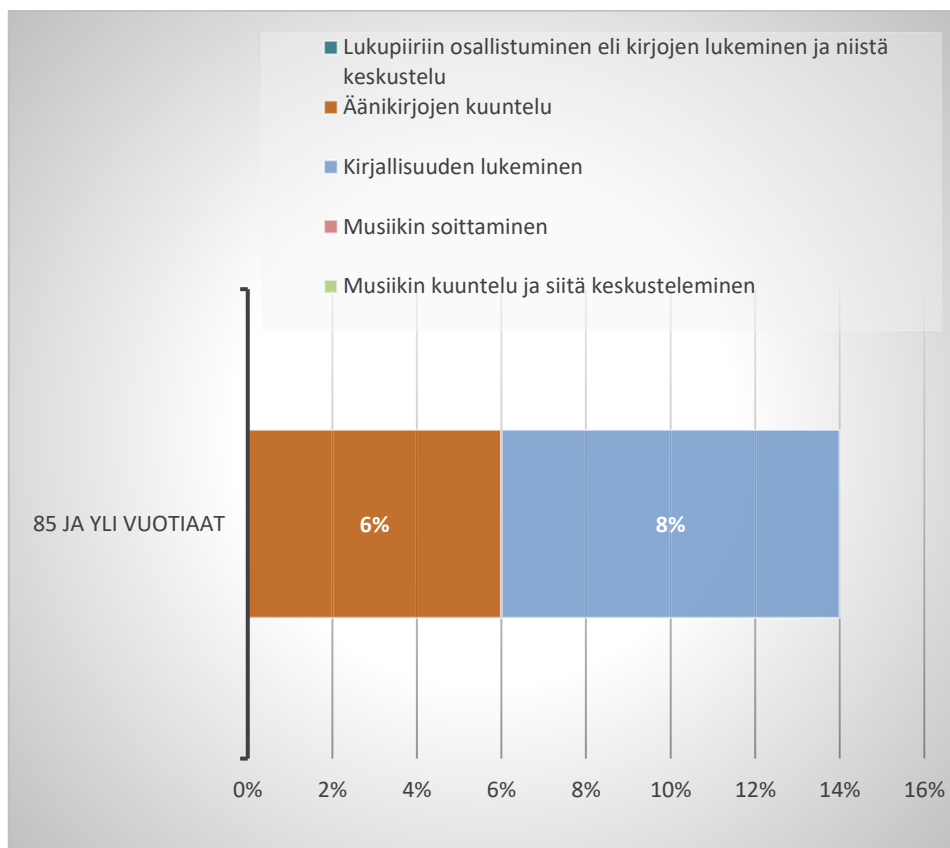

Kuva 23. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=25).

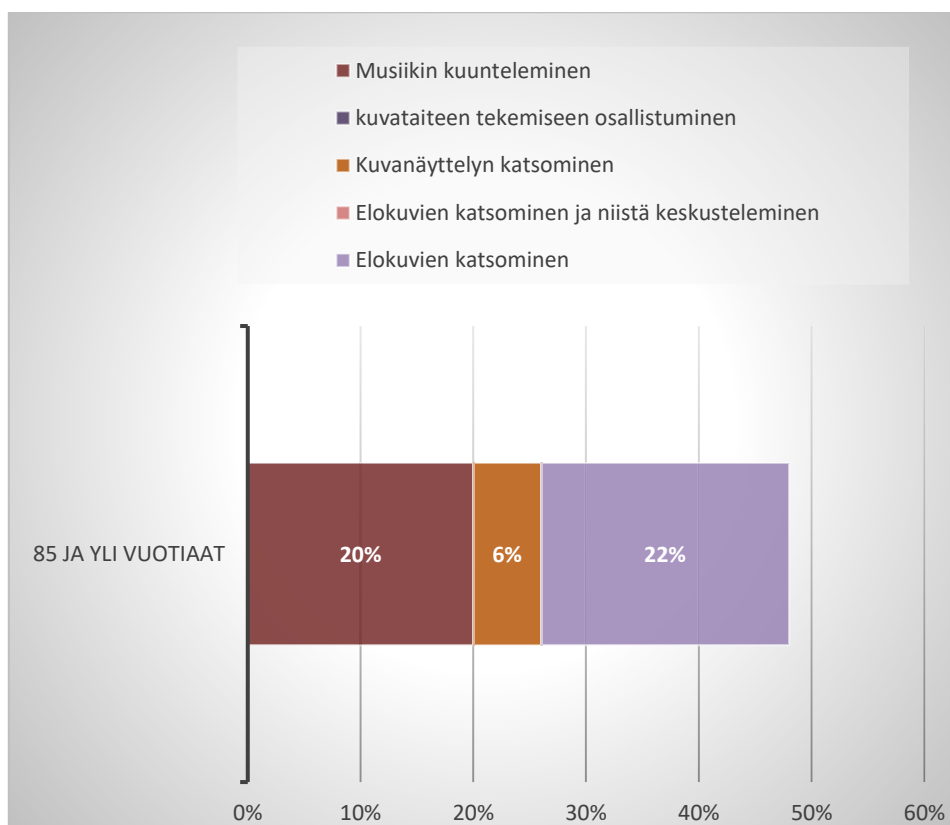
Yli 85-vuotiaissa valintoja tehtiin vähiten 18 kappaletta. Eniten kannatusta sai elokvien katseleminen 22 prosenttia. Musiikin kuunteleminen sai 20 prosentin kannatuksen ja teatteriesitysten katseleminen 17 prosentin kannatuksen. Käsitöiden tekeminen ja kirjallisuuden lukeminen saivat molemmat kahdeksan prosentin kannatuksen. Kaikki osallistuvat tapahtumat eivät saaneet lainkaan kannatusta. (Kuvat 24–26)

Kuva 24. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=18).

Kuva 25. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=18).

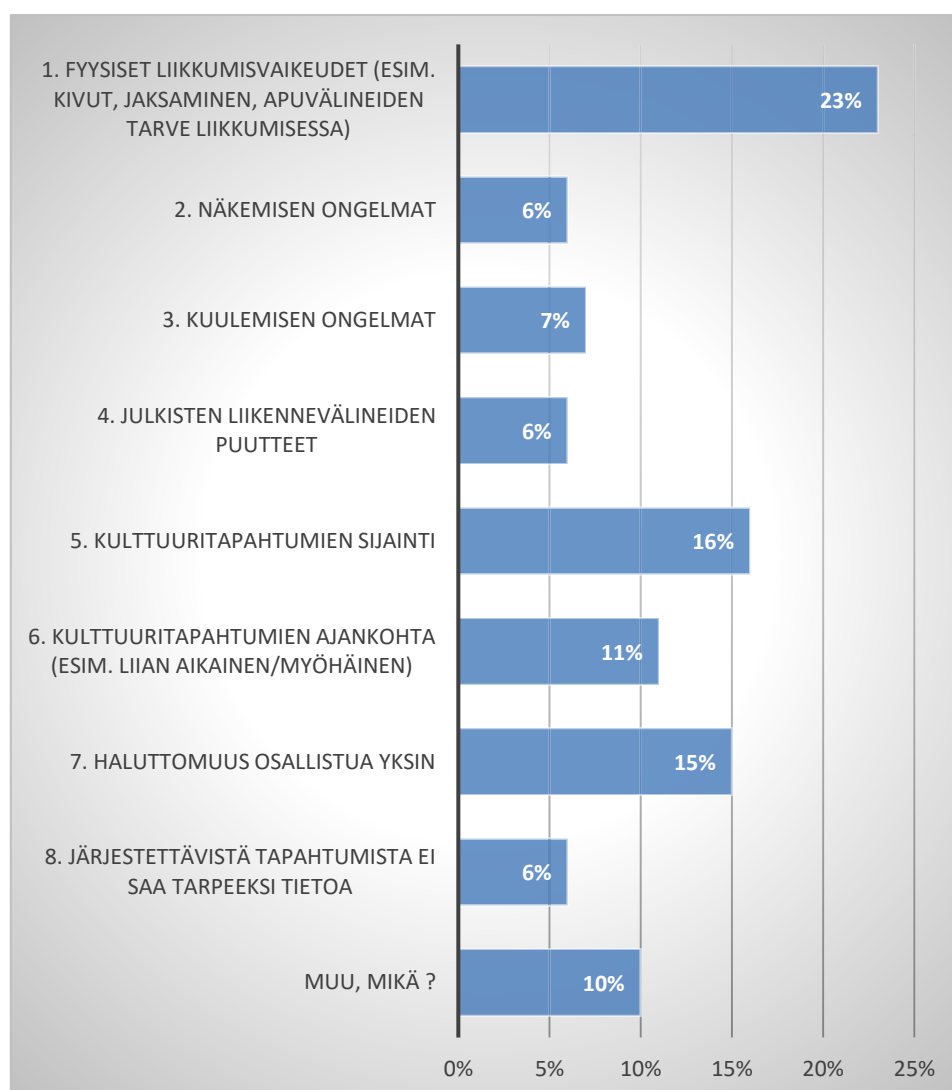

Kuva 26. Kulttuuritapahtumien kiinnostavuus eri ikäryhmissä (n=18).

6.5 Kulttuuritapahtumiin osallistumista edistävät ja estävät tekijät

Kysymyslomakkeessa kysyttiin, mitkä tekijät estävät kulttuuritapahtumiin osallistumista ja mitkä tekijät taas edistävät niihin osallistumista. Vastajalla oli mahdollisuus valita enemmän kuin yksi vaihtoehto ja kaikki valitut kohdat on huomioitu tuloksissa. Suurimmaksi estäväksi tekijäksi nousi fyysiset liikkumisvaikeudet, jonka valitsi 23 prosenttia (n=28) vastaajista. Toiseksi suurimmaksi esteeksi muodostui kulttuuritapahtumien sijainti, jonka valitsi 16 prosenttia (n=20) vastaajista. Kolmanneksi nousi haluttomuus osallistua yksin tapahtumiin 15 prosenttia (n=19) vastaajista.

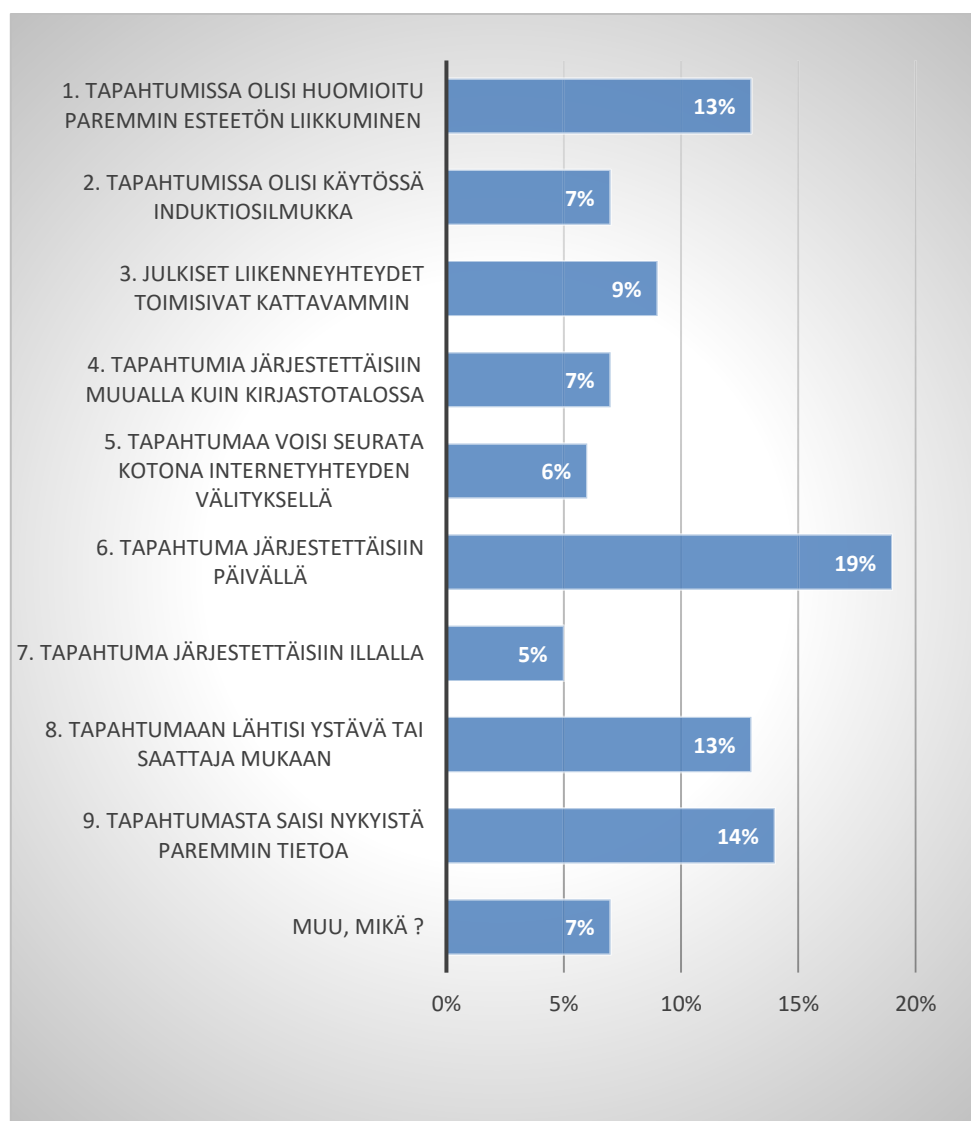
Tapahtumien huono ajankohta oli estävänä tekijänä 11 prosentilla (n=14) vastaajista. Näkemisen ongelmat, julkisten liikenneyhteyksien puuttuminen ja informaation puute olivat kuudella prosentilla (n=7) vastaajista estävänä tekijänä. Kuulemisen ongelmat olivat, seitsemällä prosentilla (n=9) vastaajista estävänä tekijänä. Kun taas kymmenellä prosentilla (n=12) vastaajista oli jokin muu syy kuten, oma aktiivisuus, omaishoitajana toimiminen, oma rahatilanne ja ohjelma saisi olla uudempaa (Kuva 27).

Kuva 27. Estävät tekijät kulttuuritapahtumiin osallistumiselle (n=123).

Kulttuuritapahtumiin osallistumista edistäisi eniten, että tapahtumia järjestettäisiin päivällä. Tämän vaihtoehdon valitsi 19 prosenttia (n=20) vastaajista. 14 prosenttia (n=15) vastaajista toivoi, että tapahtumista saisi nykyistä enemmän tietoa. Saattajaa tai ystävää seuraksi tapahtumiin kaipasi 13 prosenttia (n=14) vastaajista. Saman verran vastaajia myös toivoi, että tapahtumissa olisi paremmin huomioitu esteetön kulkeminen.

Paremmat julkiset yhteydet, oli toiveena yhdeksällä prosentilla (n=10) vastaajista. Seitsemän prosenttia (n=8) vastaajista toivoi, että tapahtumissa olisi käytössä induktiosilmukoita ja, että tapahtumia järjestettäisiin jossain muualla kuin kirjastotalossa. Kuusi prosenttia (n=6) vastaajista toivoi, että tapahtumia pystyisi seuraamaan kotona internetin välityksellä. Tapahtumien järjestämisen ilta-aikaan sai viiden prosentin (n=5) kannatuksen. Hengelliset tilaisuudet, edullisempi hinta tapahtumille ja omaishoidettavalle hoitaja tapahtumien ajaksi sai seitsemän prosentin (n=8) kannatuksen. (Kuva 28)

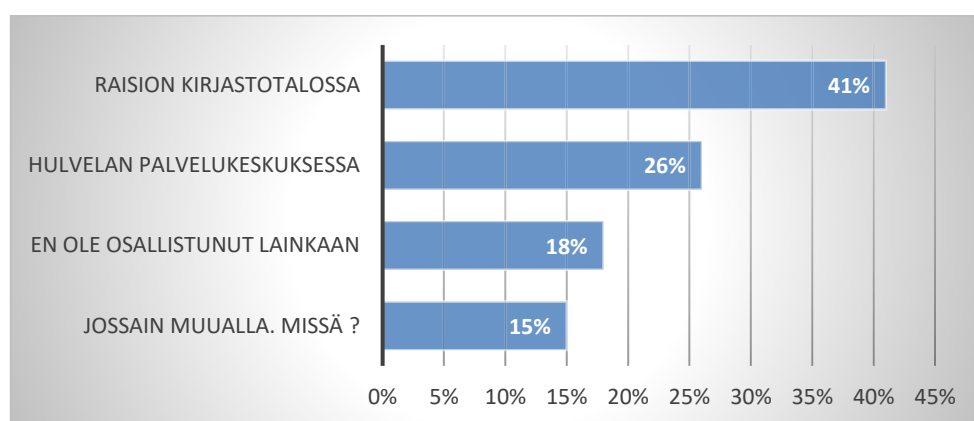

Kuva 28. Edistävät tekijät kulttuuritapahtumiin osallistumiselle (n=107).

6.6 Kulttuuritapahtumiin osallistuminen Raisiossa ja ympäristökunnissa

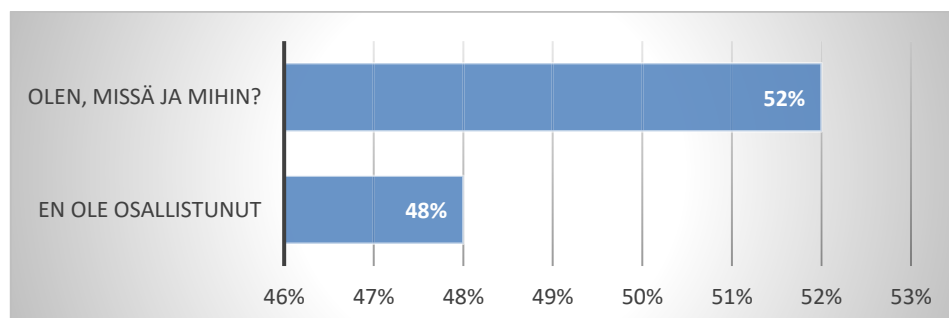
Kyselyssä kysyttiin, oletko osallistunut Raision kulttuuritoimen järjestämiin tapahtumiin ja jos olet niin, missä sekä oletko osallistunut ympäristökuntien järjestämiin kulttuuritapahtumiin. Myös tässä kysymyksessä oli mahdollista valita enemmän kuin yksi vaihtoehto ja kaikki vaihtoehdot ovat laskettu tuloksiin.

Yli puolet vastaajista on osallistunut johonkin kulttuuritapahtumaan ja eniten (41%) on osallistuttu Raision Kirjastotalossa järjestettyihin kulttuuritapahtumiin. 15 prosenttia on osallistunut myös muualla, kun Kirjastotalossa ja palvelukeskus Hulvelassa ja näistä paikkoja olivat kohtaamispaikka Olkkari, kerhuhuone Tornila, Raision kirkko sekä kaupungintalo (Kuva 29).

Kuva 29. Osallistuminen Raision kulttuuritoimen tapahtumiin (= 95).

61 vastaajaa vastasi viimeiseen kysymykseen, jossa tiedusteltiin osallistumisaktiivisuudesta ympäristökuntien järjestämiin kulttuuritapahtumiin ja jopa 52 prosenttia vastaajista on osallistunut myös ympäristökuntien järjestämiin kulttuuritapahtumiin. Tapahtumat, joihin oli osallistuttu, olivat: kesäteatteri, teatteri, konsertit, elokuvat, museot, Turun pääkirjaston luennot, näyttelyt, liikuntatapahtumat, käsityökerhot, ilmaistapahtumat sekä lauluillat. Paikkakunnat, joissa kulttuuritapahtumiin osallistuttiin, olivat: Turku, Naantali, Helsinki, Uusikaupunki, Lieto, Askainen, Vehmaa, Paimio, Parainen, Rusko, Merimasku, Kustavi ja Sauvo (Kuva 30).

Kuva 30. Osallistuminen ympäristökuntien kulttuuritapahtumiin (n=61).

7 TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Tulosten tarkastelu

Tässä tutkimuksessa vastanneiden suosituimmaksi ilmoittaneet kulttuuri-tapahtumat eivät poikenneet juurikaan muista tutkimuksista. Esimerkiksi tutkimuksessa, ikääntyvät ja ikääntyneet taiteen ja kulttuurin kentillä, teatteri ja musiikki nousivat kaikissa ikäryhmissä selviksi suosikeiksi. Myös kuvataide nousi lähes yhtä suosituksi. Elokuvat ja tanssi jäivät siinä tutkimuksessa edellisten varjoon. (Pynnönen & Mitchell, 2012, ss. 60–61)

Tässä opinnäytetyössä raisiolaisten ikäihmisten suosituimmiksi kulttuuri-tapahtumiksi osoittautui teatteriesitysten katsominen, musiikin kuuntelu sekä elokuvien katsominen. Tämä sama todetaan myös Katja Pynnösen ja Ritva Mitchellin tutkimuksessa (2012, s. 60–61). Ainoastaan elokuvat nousivat tässä opinnäytetyössä myös suosituksi kulttuuriharrastukseksi.

Tässä opinnäytetyössä alle 74-vuotiaat olivat hyvin yksimielisiä suosituimmista kulttuuritapahtumista. Ikäryhmässä 60–64-vuotiaat äänikirjojen kuuntelu sai eniten kannatusta. Tässä ikäryhmässä, näkemisen ongelmat nousivat esille myös estävinä tekijöinä, joten voi olettaa, että näön ongelmat olivat vallitsevana juuri tässä ikäryhmässä ja siitä, johtuen äänikirjojen kuunteleminen nousi suosituimmaksi. Kun taas yli 80-vuotiaat valitsivat musiikin kuuntelemisen ja teatterin sekä elokuvien katselemisen suosituimmiksi kulttuuritapahtumiksi.

Kuten Pynnönen & Mitchell (2012, s. 60) toteavat, tarjonnalla on vaikusta kulttuuritapahtumien valintaan. Noudattelee se myös tässä opinnäytetyössä samaa suuntausta. Raisiossa ja ympäryskunnissa on paljon teatteritoimintaa sekä runsaasti musiikkiesityksiä ja konsertteja. Se näkyi myös tässä opinnäytetyössä, jossa ne nousivat suosituimmiksi kulttuuritapahtumiksi.

Tässä opinnäytetyössä vähiten mielenkiintoa kaikissa ikäryhmissä herätti jokin konkreettinen tekeminen ja siitä keskusteleminen. Tästä voisi päätellä, että konkreettinen tekeminen ja verbaalinen kanssakäyminen ei ollut niin houkuttelevaa kuin katsominen ja kuunteleminen. Käsitöiden tekeminen sai 75–84-vuotiaissa kiinnostusta, mutta myös sitä voi harrastaa omissa oloissa ja sen aikana ei välttämättä tarvitse keskustella. Tosin tässä voisi ajatella, että aktiivinen osallistuminen harrastustoimintaan edesauttaa mielekkäämpään elämään. Se, että osallistuu, on tärkeämpää kuin aktiivinen tekeminen ja keskusteleminen.

Kulttuuriaktiivisuuden hiipumisen syitä löytyi tutkimuksessa ikääntyvät ja ikääntyneet taiteen ja kulttuurin kentillä muun muassa seuran puute, heikko tiedottaminen tilaisuuksista, lippujen hankinnan vaikeus ja niiden korkea hinta. Myös sopimattomat ajankohdat, terveydelliset syyt, kulje-

tuksen puute ja liian pitkät matkat sekä heikot liikenneyhteydet olivat hiipumisen syitä. Keskeisemmäksi esteeksi kuitenkin nousi sisäänpääsymaksujen korkea hinta sekä tilaisuuksien etäisyys. (Pynnönen & Mitchell, 2012, ss. 112–115)

Nämä samat aiheet nousivat myös tässä opinnäytetyössä suurimmaksi estäväksi tekijäksi osallistua kulttuuritilaisuuksiin. Yli 60–vuotiaista viidesosa (23%) ilmoitti, että fyysiset liikkumisvaikeudet oli suurin estävä tekijä osallistua kulttuuritapahtumiin. Se kulkee samassa linjassa edistävien tekijöiden kanssa, joissa toivottiin esteetöntä kulkua.

Kulttuuritapahtumien sijainti oli toiseksi eniten vastuksia saanut estävä tekijä osallistumiselle, kuten myös haluttomuus osallistua tapahtumiin yksin. Edistäväksi tekijäksi vastattiin saattajan tai ystävän saaminen seuraksi sekä paremmat julkiset yhteydet tapahtumapaikkoihin. Tutkimuksessa ikääntyvät ja ikääntyneet taiteen ja kulttuurin kentillä todetaan, että ystävien ja perheen olevan tärkeitä edistäviä tekijöitä kulttuuritapahtumiin osallistumisessa (Pynnönen & Mitchell, 2012, s. 39)

Tässä opinnäytetyössä kulttuuritapahtuminen huono ajankohta oli myös estävänä tekijänä. Kulttuuritapahtumien järjestäminen päivällä taas edistäisi vastausten perusteella kulttuuritapahtumiin osallistumista. Kulttuuritapahtuminen sijainti ja huonot kulkuyhteydet nousivat myös yhdeksi estäväksi tekijäksi osallistua kulttuuritapahtumiin. Myös Pynnösen ja Mitchellin tutkimuksessa (2012, ss. 112–115) matkojen pituus ja heikot liikenneyhteydet nousivat estäväksi tekijäksi osallistua kulttuuritapahtumiin. Sekä myös tapahtumista tiedottaminen, lippujen hankinnan vaikeus sekä tilaisuuksien ajankohta nousivat esteiksi osallistua tapahtumiin.

Fyysiset syyt nousivat tässä opinnäytetyössä eniten estäväksi tekijäksi osallistua kulttuuritapahtumiin. Myös Pynnösen ja Mitchellin tutkimuksessa (2012, 2. 115) fyysiset syyt sekä kuulon ja näön heikkeneminen korostuivat erityisesti yli 80-vuotiailla. Tässä opinnäytetyössä 60–64-vuotiaissa äänikirjojen kuunteleminen valittiin mielekkäimmäksi kulttuurivaihtoehdoksi ja tästä voi päätellä, että juuri tässä ikäryhmässä oli monta näkörajoitteista vastaajaa.

Tämän opinnäytetyön mukaan aktiivisemmin kulttuuritapahtumiin osallistui alle 65–74-vuotiaat, ja aktiivisuus hiipui vasta yli 85-vuotiailla. Tutkimuksessa ikääntyvät ja ikääntyneet taiteen ja kulttuurin kentillä osallistumisinto alkaa hiipua jo yli 70-vuotiailla. Yli kymmenen kertaa vuodessa kulttuuritapahtumiin osallistui koko aineistosta 11 prosenttia ja ikäkaumasta aktiivisimmin osallistui 50–69-vuotiaat ja jo yli 70-vuotiaissa oli selvää hiipumista osallistumisaktiivisuudessa. Pynnösen & Mitchellin tutkimuksen mukaan 60–69-vuotiaat osallistuivat kaikkein aktiivisemmin kulttuuritapahtumiin ja myös tässä opinnäytetyössä voidaan nähdä sama tulos. (Pynnönen & Mitchell, 2012, ss. 34–45)

Tämän opinnäytetyön kyselyyn vastaajista 82 prosenttia raisiolaisista ikäihmisistä on käynyt Raision kaupungin järjestämässä kulttuuritapahtumissa ja jopa yli 50 prosenttia myös ympäristökunnissa. Muita paikkoja, joissa Raision kaupunki on järjestänyt tapahtumia, olivat esimerkiksi kerhohuone Tornila ja kohtaamispaikka Olkkari sekä Raision kirkko. Kaikki nämä kolme sijaitsevat hyvien liikenneyhteyksien varrella ja niihin on esteetön pääsy. Voisi olettaa, että osallistujamäärät lisääntyisivät, jos näissä paikoissa, joissa aloitettaisiin enenevässä määrin järjestämään taide- ja kulttuuritapahtumia.

Myös ympäristökunnissa käydään paljon esimerkiksi teatterissa ja konserteissa sekä lauluilloissa. Myös tällaisia tapahtumia voisi ajatella lisätä kaupungin omaan tarjontaan tai, vaikka antaa lippuja osallistua ympäristökuntien kulttuuritarjontaan. Koska lain mukaan kunta voi järjestää kulttuuri-toiminnan myös muiden kuntien kanssa yhdessä tai muulla keinoin, jos se ei pysty itse sitä järjestämään (Laki kuntien kulttuuri-toiminnasta 166/2019). Voisi ajatella, vaikka kulttuuriseteleitä, joilla ikäihmiset pääsisivät osallistumaan ympäristökuntien kulttuuritarjontaan.

Taide- ja kulttuuri-toiminnalla pystytään vaikuttamaan ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja edistämään hyvinvointia parempaan suuntaan. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tulisi enemmän ottaa huomioon kulttuurin vaikutus ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja onneksi tätä kohden ollaan menossa ja ajattelumallia pyritään siirtämään siihen suuntaan. Nykymallissa palvelutarpeen arvioinnilla pyritään yhä enemmän tuomaan ihmiselle hyvinvointia ja terveyttä eikä vain parantamaan sairauksia. (Puha, 2017, s. 24.)

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla pyritään koko ajan parantamaan ja kehittämään mittareita, joilla pystytään arvioimaan ihmistä kokonaisvaltaisesti ja selvittämään ihmisen omia voimavaroja ja keinoja parempaan hyvinvointiin. Esimerkiksi standardoidun RAI järjestelmän avulla pystytään keräämään tietoa arkisuoriutumisesta, kognitiivisesta toimintakyvystä, psyykkisistä oireista, sosiaalisesta osallistumisesta ja kuntoutumisen voimavaroista. Näin pystytään tuomaan myös kulttuurin harrastaminen osaksi ikäihmisen hoito- ja palvelusuunnitelmaa. RAI on tiedonkeruun ja havainnoinnin välineistö ja tulee sanoista Resident Assessment Instrument. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019)

7.2 Johtopäätökset

Koska tähän opinnäytetyöhön pystyi vastaamaan kuka tahansa ja keräys tapahtui vain tietyissä pisteissä, ei tuloksia voi yleistää, koska otos ei ollut tarpeeksi edustava Raision kaupungin ikäihmisistä.

Ikäryhmässä 65–74-vuotiaat olivat aktiivisimpia vastaajia ja vastaajista miltei 80 prosenttia oli naisia. Avioliitossa oli vajaa 40 prosenttia ja vastaajista yli 50 prosenttia asui kerrostalossa. Tästä voisi päätellä, että juuri eläkkeelle jääneet ikäihmiset ovat aktiivisempia kehittämään kulttuuritoimintaa ja selvästi myös aktiivisempia osallistujia. Naiset ovat huomattavasti aktiivisempia vastaamaan ja koska kyselylomakkeita oli palvelukeskuksessa ja toimintakeskuksessa, voisi päätellä, että naiset myös aktiivisemmin osallistuvat toimintaan mukaan. 60 prosenttia vastaajista oli muu siviilisääty kuin naimisissa, joten voi olettaa, että yksin elävät ovat myös aktiivisempia osallistumaan kulttuuritoimintaan. Raision keskustassa on paljon kerrostaloja, joihin vanhempi väestö on muuttanut ja asumismuoto myös osoittaa, että kaupunkialueen ihmiset ovat lähempänä kulttuuritarjontaa ja myös näin pystyvät osallistumaan aktiivisemmin.

Kuitenkin paljon yhtäläisyyksiä oli muihin tutkimuksiin verrattuna ja näin ollen tuloksista voi poimia asioita, jotka ovat jopa yleistettävissä. Ikäihmisten kiinnostuksen kohteet olivat hyvin samanlaisia aikaisempien tutkimusten kanssa sekä myös estävät tekijät saivat tukea aikaisemmista tutkimuksista. Myös toteamus, että tarjonta lisää suosiota, piti hyvin paikkansa, ja näin voisikin olettaa, että jos lisätään muun kuin teatterin ja musiikin tarjontaa myös kiinnostus lisääntyy.

Tulokset osoittivat, että seuran saaminen tapahtumiin mukaan, paremmat kulkuyhteydet, tapahtumien optimaalinen sijainti ja esteetön kulkeminen edistäisivät kulttuuritapahtumiin osallistumista. Nämä ovatkin seikkoja joihin, tulisi panostaa jatkossa.

Kolmannen sektorin mukaan ottaminen, ystävänpalvelun laajentaminen voisivat olla keinoja, joilla saataisiin saattajia ja avustajia mukaan. Omaishoidettavien huoli hoidettavasta kulttuuritapahtumien aikana on yksi asia, jota on pyrittävä järjestämään. Kulttuuritapahtumat tuovat tutkitusti mielekkyyttä ja jaksamista arjen jaksamiseen. Raisiossa toimii kaupungin järjestämää hoitaja kotiin - palvelu, joka on suunnattu omaishoitajille. Sen parempi markkinointi ja hyödyntäminen päivän aikana tapahtuviin taide- ja kulttuuriharrastuksiin olisi hyvä keino lisätä osallistujamäärää.

Kulttuuritapahtumien sijainnin miettiminen ja hajauttaminen ympäri kaupunkia toisi varmasti lisää kiinnostuneita. Nyt tapahtumat ovat pääasiassa olleet Hulvelan palvelukeskuksessa tai kirjastotalossa, joissa toki on hyvät tilat pitää isompiakin tilaisuuksia. Sijaintia kuitenkin olisi hyvä miettiä, koska se nousi yhdeksi estäväksi tekijäksi.

Esteetön kulkeminen ja fyysiset rajoitteet nousivat myös estäväksi tekijäksi osallistumiselle. Myös ajankohtana päivä oli eniten kannatusta saanut edistävä tekijä. Valoisa aika tietysti auttaa fyysisten rajoitteiden kanssa liikkuvia, näkee liukkauden ja maassa olevat esteet ja kuopat paremmin. Päiväaikana myös kulkuyhteydet ovat paremmat.

Fyysiset rajoitteet tuovat tietysti omat ongelmansa kulkemiseen tapahtumapaikoille. Tapahtumien sijainti hyvien kulkuyhteyksien päässä on yksi avaintekijä. Tapahtumat olisi hyvä sijoittaa sellaisille paikoille, joissa julkinen liikenne pelaa hyvin. Myös järjestetty kuljetus kulttuuritapahtumiin lisäisi varmasti aktiivisuutta.

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena olikin, että moni ikäihminen, jonka on vaikea päästä kotoaan pois, pystyisi nauttimaan kulttuuritarjonnasta ja näin saamaan sisältöä elämäänsä ja nauttimaan asioista, joista on nauttinut, vaikka työelämän aikana tai jopa kokemaan uusia elämyksiä kulttuurin parissa. Kuten useassa tutkimuksessa on todettu, taide- ja kulttuuritoiminnalla on terveyttä edistävä vaikutus.

Myös taide- ja kulttuuritoiminnan viemistä laajemmalle alueelle ja erilaisiin toimipaikkoihin, vaikka pienissä palasissa, lisäisi varmasti mielenkiintoa osallistua tapahtumiin uudestaan ja laajentaa taide- ja kulttuurielämyksiä. Tapahtumia voisi järjestää myös eri ikäryhmille erikseen ja näin saada yhteenkuuluvuutta lisättyä.

8 POHDINTA JA ARVIOINTI

Vastaajien määrä oli suhteellisen pieni ja sen takia vastaukset eivät anna kovin luotettavaa tulosta. Kysymysten asetteluun olisi pitänyt paneutua vielä tarkemmin ja keskustella koevastaajien kanssa siitä, miten he ymmärsivät kysymykset. Nyt tarkoitus oli kartoittaa kulttuurimieltymyksiä ja saada selville millaisiin kulttuuritapahtumiin ikäihmiset osallistuvat. Kysymyksen asettelussa jää hieman epäselväksi, vastaako kysymys juuri ei kotona tapahtuvaan toimintaan vai voidaanko olettaa, että myös kotona katsottava elokuva on kulttuuritapahtuma. Kyselyssä kuitenkin haluttiin kysyä ja saada selville kodin ulkopuolella tapahtuvaa kulttuuritoimintaa, koska sitä on tarkoitus lisätä ja kehittää.

Myös kulttuuritapahtumien kiinnostavuudesta haluttiin saada kolme eniten kiinnostavaa, mutta koska vastaajat valitsivat usein enemmän kuin kolme vaihtoehtoa, otettiin kaikki vaihtoehdot mukaan tuloksiin. Olisi kuitenkin ollut mielenkiintoista saada selville, mitkä olisivat ne kolme eniten kiinnostavaa kulttuuritapahtumaa, nyt kyselyn vastausten perusteella voi olettaa, että kulttuurisesti aktiiviset ihmiset vastasivat moneen kohtaan, koska pitävät kaikkea kulttuuritoimintaa mielekkäänä.

Kysymykset edistävästä ja estävästä asioista onnistui hyvin ja niistä saadut tulokset vastasivat hyvin aikaisempiin tutkimuksiin ja niiden johdosta pystytään kehittämään kulttuuritarjontaa entisestään. Vastausten perusteella pystytään tekemään konkreettisia toimia, kuten kulttuuritapahtumien sijainnin mietintää, ajankohdan tarkistusta, esteettömien tilaisuuksien järjestämistä ja kuljetuksen järjestämistä.

Opinnäytetyön aikana on jo aloitettu kehittämään Raision kulttuuritoimen kanssa, kulttuuritoimintaa. Liikkumisen ongelmia on pyritty ratkaisemaan ja kehitteillä on kulttuuritaksi, joka poimisi pientä korvausta vastaan kulttuurista kiinnostuneita ikäihmisiä. Myös tiedottamiseen on panostettu ja esimerkiksi kotihoidon työntekijöitä on informoitu kaupungin kulttuuritarjonnasta, jotta he voivat viedä sitä edelleen eteenpäin kotihoidon asiakkaille ja heidän omaisilleen. Kulttuuritarjontaa ja siitä tiedottamista on viety myös kohtaamispaikka Olkkariin, josta onkin tullut suosittu kohtauspiste Raision keskustassa.

Opinnäytetyö projekti oli haastava ja mielenkiintoinen. Aiheen valikoituminen oli sattumaa ja aiheen omaksuminen vei oman aikansa. Olemassa olevan aineiston kerääminen ja rajaaminen tuntuivat haastavalta, koska aineistoa on paljon, osittain jo hieman vanhaakin sekä paljon oli tehty ja tutkittu kulttuurin vaikutusta palvelutaloissa ja laitoksissa asuviin ikäihmisiin. Tämä opinnäytetyö kuitenkin painottuu kotona asuviin ikäihmisiin, jotka eivät vielä ole esimerkiksi kotihoidon piirissä. Olisikin mielenkiintoista jatkaa tutkimusta, miten tuloksia pystytään hyödyntämään ja onko toimenpiteillä vaikutusta kulttuuriaktiivisuuteen.

LÄHTEET

- Airaksinen, T. (2002). *Vanhuuden ylistys*. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.
- DeNora, T. (2000). *Music in everyday life*. Port Chester. Cambridge University Press.
- Emden, J & Lampikoski, T. (2001). *Elä luovasti, ikääntyvän valttikortit*. Helsinki. WSOY.
- Halava, I. (2018) Murrosaika, parempi työ ja uusiutuva osaaminen. Tiedon pääkäyttäjäforum 28.8.2018, Tampere.
- Hirsjärvi, S. Remes, P & Sajavaara, P. (1997). *Tutki ja kirjoita*. 19. painos. Porvoo: Bookwell Oy.
- Hohental-Antin, L. (2006). *Kutkuttavaa taidetta. Taidetoiminta seniori- ja vanhustyössä*. Jyväskylä: PS- Kustannus.
- Honkala, N. & Laitinen, L. (n.d). *Näkökulma taiteen ja kulttuurin tutkituista vaikutuksista*. Artikkelit, Sitra. Haettu 2.10.2019 osoitteesta <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksiin/>
- Hyppä, M. (2007). *Elinvoimaa kulttuurista*. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.). *Taide keskellä elämää*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy. 155 - 159.
- Hyppä, M. (2013). *Kulttuuri pidentää ikää*. 1.painos- Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Hyppä, M & Liikanen, H-L. (2005). *Kulttuuri ja terveys*. 1.painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Ikäihmisten hyvinvointiohjelma 2018-2020. Raison- ja Ruskon yhteistoiminta-alue. Haettu Raison kaupungin Intrasta.
- Jyväskylän Yliopisto. (2015). *Tilastollisesti kuvaava analyysi*. Haettu 6.9.2019 osoitteesta <https://koppa.iyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/tilastollisesti-kuvaava-analyysi>
- Kukkasmäki, T. (2004). *Kulttuuritoiminnan käsikirja*. Helsinki. Oy UNIpress Ab.
- Krons, M. (2003). *Seniorin opas, vinkkejä / palveluja / terveyttä*. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

KvantiMOTV. (2003) Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. *Ristiintaulukointi*. Haettu 15.8.2019 osoitteesta <https://www.fsd.uta.fi/menetelma-opetus/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi.html>

Laitinen. L. (n.d). *Näkökulmia taiteen ja kulttuurin sosiaalisen hyvinvoinnin vaikutuksiin*. Tietokortti. Taikusydän-yhteyspiste. Sitra. Haettu 2.10.2019 osoitteesta <https://media.sitra.fi/2017/11/21095355/Taiteen-ja-kulttuurin-vaikutukset-sosiaaliseen-hyvinvointiin-tietokortti.pdf>

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019. Haettu 17.12.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>

Lehmusaho, M. Kleemola, H. (2019). Kulttuurisote – kuuden maakunnan kumppanuushanke. Haettu 2.10.2019 osoitteesta <https://www.innokyla.fi/documents/6978282/315c6aaf-2387-40ad-8c13-f715645440f7>

Lehikoinen, K. (2017). *Taiteen prosenttiperiaatetta laajentamalla hyvinvointia sote-palveluihin*. Arts Equal policy brief. Haettu 30.1.2019 osoitteesta http://www.artsequal.fi/documents/14230/0/PB_prosenttitaide_soteUUSI/4d546a44-eb70-4d64-95cf-3c6b9d01a20e

Liikanen, H-L. (2003). *Taide kohtaa elämän. Arts in Hospital- hanke ja kulttuuritoiminta itäsuomalaisten hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa*. Helsingin yliopisto. Haettu 2.10.2019 osoitteesta <http://hdl.handle.net/10138/10810>

Liikanen, H-L. (2010). Kulttuurin merkitystä ei pidä aliarvioida ikääntyessä. *Gerontologia 1/2010*, 27 - 32.

Lundahl, R. Hakonen, S. Suomi, A. (2007). *Taide ja kulttuuri- innovaatiota seniori- ja vanhustyöhön*. Juva. WS Bookwell Oy.

Mellin. I. (2006). *Tilastolliset menetelmät*. Haettu 6.9.2019 osoitteesta <https://math.aalto.fi/opetus/sovtoda/oppikirja/Johdanto.pdf>

Nikkanen, M. (2014). *Ikäihmiset kulttuurin harrastajina- tutkimus kulttuurin harrastamiseen liittyvistä merkityksistä ja hyvinvointikokemuksista ikäihmisillä*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Haettu 2.10.2019 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95713/GRADU-1402995866.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Nuutinen. T. (2007). *Keinu-joutilaitten istuskelta vai "oikeaa" vanhustyötä?*. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Puha. P. (2017). *ArtsEqual-henkkeen tutkimuksen tie käytäntöön*. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Haettu 30.1.2019 osoitteesta

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135604/Puha_Pinja.pdf?sequence=1

Pynnönen, K. & Mitchell, R. (2012). *Ikääntyvät ja ikääntyneet taiteen ja kulttuurin kentillä. 50+ kulttuuribarometrin tuloksia*. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore. Helsinki: Unifrafia.

Seppänen, M. Behm, M. Taipale, M. (2018) *Näkökulmia kulttuurin etiikan ja laatuun sosiaali- ja terveystaloudessa*. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisu. Työpaperi 1:18. Haettu 10.10.2019 osoitteesta https://issuu.com/socomoy/docs/taiteen_laatu_ja_etiikka

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu. (2017). *Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017*. Haettu 8.2.2019 osoitteesta http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80132/06_2017_Laatusuositusjulkaisu_fi_kansilla.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Strandman, P. (2007). *Taiteen soveltava käyttö*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

THL. (2019). Tietoa RAI-järjestelmästä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 13.12.2019. Haettu 17.12.2019 osoitteesta <https://thl.fi/web/ikaantuminen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla/tietoa-rai-jarjestelmasta>

Wilenius, M. (2004). *Luovaan talouteen, kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voimavarana*. Helsinki; Edita Prima Oy.

Vilka, H. (2005). *Tutki ja kehitä*. 1.-2. painos. Helsinki; Tammi.

Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa, määrällisen tutkimuksen perusteet*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Haettu 4.10.2018 osoitteesta <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>

Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. (2004). *Kvantitatiivisten menetelmien tietovarasto*. Haettu 4.11.2018 osoitteesta <https://www.fsd.uta.fi/menettelmaopetus/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi.hym>

Hei Raisiolainen Ikäihminen!

Olen Marjo Konttinen ja opiskelen Hämeen ammattikorkeakoulussa sosi-aali- ja terveysalan johtamista ja kehittämistä. Teen opinnäytetyöni yhteis-työssä Raision kulttuuritoimen kanssa.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Raision kaupungin kotona asuvien ikäihmisten kulttuurimieltymyksiä. Kuinka paljon he käyttävät kulttuuripal-veluita ja mitkä tekijät rajoittavat osallistumasta kulttuuripalveluihin?

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada teiltä tietoa taide- ja kulttuuripal-veluiden käyttämisestä, jonka avulla voidaan kehittää ikäihmisten kulttuu-ripalveluita. Taide- ja kulttuuripalvelut kuuluvat kaikille.

Tutkimukseen liittyvistä kuluista vastaa Raision kaupunki. Vastauksenne käsitellään luottamuksellisesti. Tutkimuksen tuloksista teitä ei voi tunnis-taa vastaajaksi. Tutkimusaineisto kerätään ainoastaan tutkimukseen, jo-hon tämä saatekirje liittyy. Aineiston tallentamisen jälkeen vastauslomak-keet hävitetään.

Vastatkaa alla oleviin kysymyksiin rengastamalla oikea vaihtoehto. Vastaa-miseen menee n. 10 minuuttia. Täyttämäne lomakkeen voitte lähettää postitse, kirjeen mukana tulevalla kirjekuorella, jossa postimaksu on val-miiksi maksettu. Voitte halutessanne vastata myös Raision nettisivujen kautta, kyselylomake löytyy kulttuuripalveluiden sekä vanhuspalveluiden alta.

Tutkimusta koskeviin kysymyksiinne vastaa Marjo Konttinen

Teiltä saatu palaute on ensiarvoisen tärkeää, jotta voimme kehittää Rai-sion kaupungin ikäihmisille suunnattua taide- ja kulttuuritoimintaa.

Ystävällisin terveisin
YAMK opiskelija Marjo Konttinen

Mihin ikäryhmään kuulut (ympyröi oikea vaihtoehto)

1. 60 – 64 vuotias
2. 65 – 74 vuotias
3. 75 – 79 vuotias
4. 80 – 84 vuotias
5. 85 ja yli vuotias

Sukupuoli (ympyröi oikea vaihtoehto)

1. Mies
2. Nainen

Siviilisääty (ympyröi oikea vaihtoehto)

1. Avioliitossa / avoliitossa
2. Eronnut
3. Leski
4. Muu, mikä? _____

Asumismuoto (ympyröi oikea vaihtoehto)

1. Omakotitalo
2. Rivitalo
3. Kerrostalo

Kuinka usein käytte kulttuuritapahtumissa / -harrastuksissa (ympyröi oikea vaihtoehto)

1. Kerran viikossa tai useammin
2. 2 – 3 kertaa kuukaudessa
3. 1 kertaa kuukaudessa
4. 2 – 4 kertaa vuodessa
5. en laisinkaan

Mitkä kulttuuritapahtumat ovat teistä kiinnostavia? (ympyröi kolme eniten kiinnostavaa)

1. Elokvat
 - a. elokuvien katsominen
 - b. Elokvien katsominen ja niistä keskusteleminen
2. Kuvataide
 - a. kuvanäyttelyn katsominen
kuvataiteen tekemiseen osallistuminen
3. Musiikki
 - a. musiikin kuuntelu
 - b. musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen
 - c. musiikin soittaminen
4. Kirjallisuus

- a. kirjallisuuden lukeminen
 - b. äänikirjojen kuuntelu
 - c. lukupiirin osallistuminen eli kirjojen lukeminen ja niistä keskustelu
 - d. kirjailijoiden tapaaminen
5. Teatteri
- a. teatteriesitysten katsominen
 - b. teatteriesityksen osallistuminen
6. Kädentaidot
- a. askartelu- tai käsityötapahtumaan osallistuminen
 - b. Käsitöiden tekeminen

Mitkä ovat esteitä kulttuuritapahtumiin osallistumiseen? (ympyröi sopivat vaihtoehdot)

1. Fyysiset liikkumisvaikeudet (esim. kivut, jaksaminen, apuvälineiden tarve liikkumisessa)
2. Näkemisen ongelmat
3. Kuulemisen ongelmat
4. Julkisten liikennevälineiden puutteet
5. kulttuuritapahtumien sijainti
6. kulttuuritapahtumien ajankohta (esim. liian aikainen/myöhäinen)
7. Haluttomuus osallistua yksin
8. Järjestettävistä tapahtumista ei saa tarpeeksi tietoa
9. Muu, mikä: _____

Mikä edistäisi kulttuuritapahtumiin osallistumista? (ympyröi sopiva vaihtoehto)

1. Tapahtumissa olisi huomioitu paremmin esteetön liikkuminen
2. Tapahtumissa olisi käytössä induktiosilmukka
3. Julkiset liikenneyhteydet toimisivat kattavammin
4. Tapahtumia järjestettäisiin muualla kuin kirjastotalossa
5. Tapahtumaa voisi seurata kotona internetyhteyden välityksellä
6. Tapahtuma järjestettäisiin päivällä
7. Tapahtuma järjestettäisiin illalla
8. Tapahtumaan lähtisi ystävä tai saattaja mukaan
9. Tapahtumasta saisi nykyistä paremmin tietoa
10. Muu, mikä: _____

Oletko osallistunut Raison kulttuuritoimen järjestämiin kulttuuritapahtumiin? (voit ympyröidä useamman kohdan)

1. Raison kirjastotalossa
2. Hulvelan palvelukeskuksessa
3. en ole osallistunut lainkaan
4. Jossain muualla, Missä? _____

Oletko osallistunut ympäristökunnissa järjestettyihin kulttuuritapahtumiin?

1. Olen, missä ja mihin? _____
2. en ole osallistunut